exalteꝛ deus. ac ꝑinde magis ac magis hu
milieꝛ. ⁊ in ſuā paruitatē imo nihileitatez
reſiliat. ⁊ reſiliens cadat. et deus ſuſcipiet
eā. Hec via tuta eſt. regia ⁊ ſecura. ¶ De
mū finem loquēdi omnes pariter audia/
mus. Deū time. de te deſperās. in ſe fidēs.
et mādata eius obſerua. quod in te eſt nō
omittens. hoc eſt omnis homo.

Finit.

a

Incipit tractatus eiuſdem de pollutione diurna.

SCripſi pridē aliqua ſuꝑ ꝑpa
tione ad miſſam ſub decē cō
ſiderationibꝫ. occaſione ſum
pta principaliter ex materia
pollutionis nocturne. Nūc
autē de pollutionibꝫ q̄ videnꝛ accidere vi/
gilādo. queſita ſunt a me aliqua. q̄ ſolēt ti/
moratas cōſciētias plurimū turbare. ſicut
frequēter ex diuerſis ꝑſonis vtriuſ ſexꝰ/
tā in cōfeſſione ꝙ extra potui ꝑpendere. ꝓ
pterea cōſului nedū doctores i ſcriptis eo
rū ſuꝑ hac re. ſed etiā colloquiū habui cū
exercitatis ⁊ diſcretis in cōfeſſionis mate/
ria. immo ⁊ a medicis hmōi multiplicis ⁊
varie pollutionis cām inq̄ſiui. Deni ꝑ/
paret ſe lector audire caſte/ id qđ ꝓ caſtita
tis cognitione/ neceſſitas cogit aperire.

Primum notabile

PResupponēdū eſt igiꝛ i primis
ꝙ a corꝑe hūano/ defluit multi
plex humor. ꝑ meatꝰ membroꝝ
pudēdoꝝ q̄ generationi depu/
tata ſunt. Unꝰ eſt vere ſeminalis. aliꝰ vere
vrinalis. aliꝰ quodāmodō mediꝰ. qui pōt
appellari ſaliualis vel ſputalis. aliꝰ addiꝛ
humor ꝑſertim in mulieribꝫ q̄ noīaꝛ men
ſtrualis. ⁊ huic ſīlis qn̄ masculo accidit
ex infirmitate. ¶ Porro facile eſt ſatis co
gnoſcere patiētibꝫ ſcđm ⁊ vltimū fluxū qn̄
ſcilicet ille eſt vere vrinalis vel vere men/
ſtrualis. Habet eni ſuam diſtinctionē in
colore ⁊ liquiditate ⁊ talibꝫ/ exeunt ꝑterea
vt cōmuniter ſine multa delectatione i mē
bris genitalibꝫ. ꝑſertim niſi cōiungantur
alie cauſe delectationis. ſicut infra docebi
tur. ¶ Ceterum humor ꝓprie ſeminalis/ ⁊
humor ille medius/ nō ita faciliter ſecernū
tur: propter ſimilitudinē in albedine ⁊ vi
ſcoſitate ſeu tenacitate ⁊ quadā ſpiſſitudi/
ne. habent nihilominꝰ diſtinctas ꝓprieta/
tes ⁊ diuerſos ortus ⁊ meatus vn̄ defluūt
quod dearticulatiꝰ cognoſcere/ ſpectat ad
medicos. ¶ Eſt ita humor ſemialis ſu/
perfluū vltime digeſtionis ſuꝑfluū nō in
qualitate ſed in quātitate. Habens eni na
tura ſufficientē cibū pro alimento corpo/
ris/ mittit ex omnibꝫ mēbris qđ ſuꝑeſt/ ad
vaſa genitalia. nūc plus. nuhc minus. Et
quādo ſuꝑabundat ipi nature conatur ex
pellere tandē illud ſuꝑfluum. qđ fit vel in
actu generatōis ſeu cōcubitus. vel ꝑ eua/
poratōnes ſīles ſudoribꝫ. vel ꝑ aliquas fe
das diſtillatōes. qn̄ i ſomno cū ſomnijs
qn̄ ſine ſomnijs. aliquādo cū delectatōe
aliquādo impceptibiliter. nōnun̄ in vi/
gilia ſimiliter quibuſdā euenit. tā volunta
rie ꝙ inuoluntarie modis valde multis.
nunc ex vicio nature. nunc ex vicio culpe.
¶ Rurſus humor ille medius/ fit ex qua/
dam ſuꝑfluitate alimēti/ nedū in quātita/
te/ ſed ⁊ in qualitate. qꝛ ſcꝫ ineptꝰ eſt nutri/
tioni. ineptꝰ ſimiliter generatōni. velut in
ſaliua videmꝰ ⁊ alijs ſuꝑfluitatibꝫ defluen
tibꝫ a cerebro. tam ꝑ os ꝙ ꝑ nares. iſtis pa
rū ⁊ rarius. ⁊ alijs abūdantius ⁊ crebrius
Immiſcet aūt ſe talis humor medius ali/
quādo cū vrinatōe. aliqn̄ ꝑ ſe defluit ſine
cogitatōe ⁊ ſenſu. qn̄ vero fit cū delecta/
tione ⁊ prurit̄u quodā/ plus ꝙ in vrina. q̄
tamē vrina qn̄ cū inordinatōne quadā
exit. Puto etiā nihilominꝰ/ ꝙ vir aut nun
ꝙ/ cauſat iſte fluxus humoris medij/ talē
modū delectatōis ⁊ cōcuſſionis q̄ſi totius
corꝑis/ ſpecialiter in pudēdis nec ita ꝑſtri
git aut obnubilat in ſuo exitu iudiciū ra/
tionis/ ſicut venit in humore vere ſemina
li. qm̄ ⁊ ille humor ſeminalis/ magis dige
ſtus eſt ⁊ ad cauſationē libidinoſe delecta
tionis/ niſi ꝑ infrigidatōez aut aliūde cor
ruptus ſit/ ꝓportionabilior inueniꝛ. Ha/
bet inſuꝑ humor iſte medius/ ꝙ ex leuiori
bus cauſis ac maiori facilitate moueꝛ ad
exitū ꝙ ſeminalis. ꝑſertim in mulieribus.
adeo ꝙ ex leuiſſimo motu corꝑis de loco
ad locū/ vel inclinatōe/ abſ aliqua cogi/
tatione ⁊ abſ ſenſu ꝓueniat. Ex effectu
vero ꝑcipiꝛ. ꝑ ſordidationē quandā viſco
ſam in carne ſua vel in pānis. Euenit aūt
facilius ⁊ nō ſine aliquo ſenſu cōcomitan
te vel ꝑrurio. dum ꝑſonā dilectā ſiue pulcrā
ſiue turpē/ ſiue iuuenē ſiue ſenē/ ſiue ſecu/
larem ſiue religioſam ⁊ qn̄ deuotā aſpi/
ciunt aūt tangūt aut ei arrident aut confa

bulantur aut iocantur. etiam vbi nihil de
ope carnali volunt aut putant nedū dicā
peragere ſed nec cogitare.

B Secūdū notabile.

Attendendū eſt ſcđo principali
ter circa hāc materiā ꝙ delecta/
tio ſeu cōmotio libidinoſa/pru
ritus ſeu titillatio/ꝑuenit i mē
bris que loq̄mur/frequēter abſ꜊ fluxu q̄/
cūq꜊. Sunt eni fumoſitates alique/quas
medici vocāt ſpūs/ ⁊ he ſupcalefaciūt ⁊ in
flant ⁊ diſtendūt venas ⁊ neruos in mem
bris illis. fit꜊ ſtimulatio quedam ⁊ pruri
tus vel titillatio. que dū querit᷑ extingui vł
ſedari ꝑ attrectationē ampliꝰ ſentit᷑. ⁊ q̄n꜊
cōplet᷑ delectatio libidinoſa ſine quouis
fluxu. Patet hoc in parua adhuc etate. q̄
nondū apta eſt ſeminatōi ꝓpter defectū ſe/
minis vel arctationē venarū. ¶ Suſcitat᷑
aūt hmōi pruritꝰ ex talibꝫ fumis ſeu ſpiri/
tibꝫ. tam ab intrinſeco ꝑ vina fortia ⁊ ſpēs
maxime aūt ꝑ imaginatōes libidinoſas ⁊
turpes. q̄ꝫ ab extrinſeco. ꝑ allocutōes pra/
uas. aut ꝑ aſpectꝰ lubricos. aut tactꝰ impu/
dicos. ꝑ ſe vel aliūde ꝓuocatos. Qđ ſi per
cōplemētū delectatōis ex talibꝫ abſ꜊ om/
ni ſeminatōe/corrumpat᷑ vere ipa virgini
tas. iuxta ſentētiā quorūdā mgroꝝ. Heu
proh dolor q̄ꝫ in paucis maneret virgini/
tas cogitare ſtupor eſt. niſi forſan in pue/
ris ⁊ puellis/hanc excuſet defectus ſuffici
ens iudicij rōnis. ¶ Dicendū eſt p̄terea. ꝙ
nō omnis pruritꝰ circa mēbra pudēda/de
bet iudicari ꝓprie libidinoſus. nec etiā ceſ
ſatio eius vel extinctō ꝑ fricationē aut ali
ter/debet appellari luxurioſa delectatio.
Videmus itaq꜊ q̄uo in alijs membris cre
bro pruritū ſentimꝰ. quē vnguibꝫ ſcalpen
do (vt iuxta vulgare loquar) ſopimꝰ vel ex
tinguimꝰ. Eſt aūt hec paſſio nōnunq̄ꝫ ita
vehemēs. vt etiā cū vulneratōe carnis per
vngues/⁊ effuſiones ſanguīs/ vix recedat
que paſſio/ſi mēbra illa genitalia inuaſe/
rit/cadit ꝑſus in magnā anguſtiā q̄ ħ pa
ti cogit᷑. nedū ꝯ hmōi pruritū remediū q̄/
rit (q̄le fieret in alijs mēbris) ipe in pollu/
tiones fedas ⁊ vere libidinoſas atq꜊ culpa
biles ꝓlabat᷑. ¶ Tradūt inſuꝑ medici. ꝙ i
mēbris illis aliq̄n euenit q̄dā paſſio/ꝯſur
gēs ex q̄buſdā fumis/diſtēdentibꝰ venas
mēbroꝝ iſtoꝝ ⁊ neruos. adeo ꝙ ſedari nō
pōt. etiā ꝑ vſuꝫ carnalē. vel aliā attrectatio
nē. quēadmodū narrat Iuuenalis de qua
dā matrona nobili Romana. Eſt igit᷑ in
hoc caſu vel ſilibꝫ/tanq̄ꝫ de vera egritudi/
ne/ad medicos recurrēdū. ¶ Deniq꜊ ptꝫ
ex iſtis. ꝙ pueri ⁊ puelle/cū ſobrietate atq꜊
diſciplina in cibis ⁊ potibꝫ atq꜊ ſocietati/
bus/cuſtodiēdi ſūt. ne ab intrinſeca cā vel
extrinſeca/ꝯſueſcāt hr̄e libidinoſas hmōi
ꝯmotōes peccati/in ſua carne. Alioq̄n ꝓ/
ruent ex ꝯſuetudine/velut in quādā neceſ
ſitatē hoc agēdi. ꝓcipue dū etas grandior
aduenerit. delectatio inſuꝑ improbior et
vehementior ſentiet᷑. Qua in re ꝯfeſſores
vel parētes ꝯmotōeꝫ aliquā debent facere
pueris ⁊ puellis. vt a talibꝫ abſtineāt. nec
a ſe nec ab alijs/turpiter ſe tractari permit
tant. ¶ Attēdat q̄libet diſcretꝰ ex p̄miſſis.
quid agendū. ⁊ videat ne dū nimiū ſeruat᷑
loquēdi pudicicia. ſequat᷑ operū maior in
ordinatio. ⁊ confeſſio de talibꝫ nulla fiat.
Attēdat ex aduerſo. ne dū ꝓhibitio ſit ex/
preſſa/ipa conatū adaugeat. verū nāq꜊ eſt
illud poete. Nitimur in vetituꝫ. Porro. ſi
parētes ꝓhibent filias ſuas/ab oſculis vi
roꝝ ⁊ adoleſcētulorum/ſimiliter ⁊ filios a
puellaꝝ ꝯtrectationibꝫ/ cur nō poterūt fi/
lios coartare verbis aut verberibus/ne ſe
ipos aut ſeipas inuicem male cōtrectent.
cū ſit vtiq꜊ hoc flagitioſius q̄ꝫ alterū et eo
plus habēs ꝑiculi quo minor eſt illic vere
cūdia ⁊ licentia maior. Sileo hic de ſtul/
tis. imo nefarijs parentibꝫ erga ſuos ⁊ ſu/
as nimia familiaritate cōuiuētibꝫ. Sileo
de ceteris/ vel ſeruis vel ancillis vel alijs/
qui ꝑniciē hāc cōtagioſiſſimā īducere ſub
quadā ludi ſpecie nō verent᷑. Ve ve mūdo
ab hac corruptione viarū omnis carnis.

Tertium notabile. C

Attendamꝰ tertio principaliter
ꝙ in theologico vel morali ne/
gocio/dū inq̄ſitio fit de aliqui/
bus effectibꝫ vel opibꝫ/ an ſint
vel qualia ſint peccata/ faciēda eſt reſolu/
tio principalis ⁊ finalis ad libertatē ꝯſen
ſus vel diſſenſus in talibꝫ. Et inde pecca/
tū dicēte Aug. adeo eſt volūtariū/ ꝙ ſi nō
eſſet volūtariū/nō eſſet peccatuꝫ. Et iuxta
ꝯmunē doctrinā/ actus exterior ſuꝑ inte/
riorē nihil addit malicie vel mortalis cul
pe. Ea ꝓpter circa pollutōes vel fedas di/
ſtillatōes ex mēbris genitalibꝫ plꝰ iſpicere
ꝯueit originē moralē q̄ꝫ naturalē. lꝫ ꝯſide/

ratio naturaliū/ꝑficiat ad moraliū cogni/
tionē pleniorē. queadmodū circa irā. inui
diā. gulā. ⁊ circa alia vicia ꝑcipue carnalia
q̄ materiā vel fomētū trahūt a corꝑe ſatis
patet.

Quartuz notabile.

Preſupponamꝰ igiť q̄rto ꝓ deciſio/
ne materie p̄ntꝫ ac ſimiliū ꝯformi
ter ad doctrinā Aug. de ꝓceſſu tē/
ptatiōis ī nobis ſicut ī Adā fuiſſe ſcriptu
ra ꝯmemorat. Et dicamꝰ. ꝙ ꝯmotio libi/
diuoſa/conſurgit ꝓ ſtatu nature corrupte.
nobis etiā inuitis. Et ſepiſſime etiā ꝑue/
nit oē iudiciū rōis. neq̄ꝫ ꝑ ꝯſequēs ſubeſt
arbitrio aut ꝯſenſui libero. iuxta Aug. di/
centē. Non eſt in ꝑtāte nr̄a q̄bꝰ viſis tan/
gamur. ſed eſt in ꝑtāte nr̄a/reſpuere vľ ac/
ceptare. Intellige ſimiliter de auditu ⁊ ol
factu. ꝺ tactu ⁊ guſtu ¶ Prouenit aūt hec
inuolūtaria ꝑuentio ex corruptione natu
re ꝑ pctm̄ originale ꝓ ſtatu nature lapſe. ꝓ
ſtatu vero nature primitus inſtitute ⁊ inte
gre/talis ꝑuentio vicioſa nequaq̄ꝫ ꝯtigiſ/
ſet. Fuiſſet eīm regnū hoīs taliter ordina/
tū/ꝙ ratio ſuū dominiū ſupra ſenſualita/
tem abſq̄ꝫ vlla ꝑuentōne vel rebellione ſer
uaſſet. ¶ Propterea reputať oīs ꝯmotio
talis libidinoſa/ꝑueniēs iudiciū rōnis/eſ
ſe pctm̄ ſaltē veniale/qm̄ ipa ꝯſurgit ꝑter
vel ꝯtra iudiciū dn̄e ſue rōnis. Verificať
ꝑ inde. dictū illō ſapiētis. Nullus ē abſq̄ꝫ
pctō/etiā infans vniꝰ diei. ꝑueniūt q̄ꝑpe ī
q̄libet filio Ade nō priuilegiato/ꝯmotio/
nes hmōi/ꝑter vel ꝯtra iudiciū rōnis. Et
ita ſumēdo large pctm̄ veniale/abſq̄ꝫ tali/
diu viuere nō valemꝰ. Diciť aūt tal' ꝯmo
tio volūtaria/magis a peccatrice volūtate
primi hoīs/q̄ꝫ a ꝓpria: ꝓpterea ſi debeat ꝓ/
prie appellari pctm̄ etiā veniale/ optet vt
aliquo mō ꝓpria volūtas ſit in cauſa.

Quintuz notabile

Nunc quīto accedendo ad inue
ſtigationē pricipalis dubij/ qn̄
talis ꝯmotio libidinoſa ē pctm̄
mortale ⁊ qn̄ nō. qm̄ de veniali
attentis premiſſis/ nō eſt faciēda ꝑſcru
tatio ſcrupuloſa vel dubia. Cōſideremꝰ
q̄liter ad illā ꝯmotionē ſeu temptationeꝫ
ſe habeat libera volūtas. et h̄ fieri pōt mul
tipliciter. ¶ Volūtas vno mō ſe hꝫ pure
priuatiue. tā directe q̄ꝫ indirecte. h̄ ē abſq̄ꝫ
omni actu ſuo volitiuo. ꝓ omni differen/
tia tꝑis. ꝙ nec an̄ voluit/ꝙ illa ꝯmotio fie
ret nec aliq̄ꝺ diſponēs ꝑ ſe ad illā voluerit
dū fit. aut poſtq̄ꝫ facta ē/nō aduertit. et ob
hoc circa eā nō ꝯſentit vľ diſſentit. aliūde
forſitā occupata vel in ſomno. ¶ Volun
tas alio mō ſe hꝫ pure poſitiue. taꝫ directe
q̄ꝫ indirecte. hoc ē cū actu volitiuo vľ noli
tiuo. ſic ꝙ antea voluit deliberate vľ nolu
it/ꝙ illa ꝯmotō fieret. aut dū fit vel facta ē
placet ſibi vel diſplicet deliberate. ſic ꝙ hꝫ
ꝯſenſū vl diſſeuſuꝫ liberū in tali ꝯmotōe.
acceptando illā vel deacceptādo. cū aduer
tentia ꝙ ita vult vel ꝙ ita nō vult. ¶ Vo/
luntas aliter ſe habet circa ꝯmotōeꝫ illam
libidinoſaꝫ quaſi medio mō. ſic ꝙ neq̄ꝫ ſe
hꝫ pure priuatiue nec volendo ſcꝫ illa nec
nolendo. Et ſimiliter ſe nō hꝫ pure poſiti/
ue volendo deliberatiue illā vel nolendo
⁊ ad eā actualiter ſe ꝯuertendo. ſꝫ ſe hꝫ q̄ſi
diſſimulādo vel dormiendo vel nō curan
do. ita ꝙ nec expꝛ̄ſſe nec actualiter ꝯſentit ī
illā cōmotionē libidiuoſā. nec diſſentit ex/
p̄ſſe. ſꝫ diſſimnlat ⁊ dormitat dū attēdere ⁊
vigil eſſe teneretꝛ aut dū aduertit ꝑiculum
nec tamen obuiare vel reſilire conatur.

Sextum notabile.

Quo circa dicamꝰ ſexto cōſequē
ter. ꝙ diſtingui ſolet in volūta/
te duplex cōſenſus. Vnus cō/
pletus deliberatus et directus
alter incompletus vel interpretatiuus et
indirectus. ¶ Primus fit dū volūtas ſuf/
ficienter et actualiter aduertit ꝑ iudicium
rationis reflectētis ſe ſuper ſe ꝙ ſic vel ſic
agit. vult nihilominꝰ ſic agere. ⁊ hic cōſen
ſus eſt cōmuniter ſatis notus. etiaꝫ apud
parū eruditos vel in moralibꝫ vſitatos. qꝛ
plenus eſt ⁊ directus. Alterū vero cōſenſū
quē dicimus interpretatiuū/ difficilius ē
aduertere. Nam fit multis modis. Vnus
modus eſt quando ratio debet eſſe ꝑuigil
circa aliq̄ꝺ reprimendū vel repellendū dū
iam inſurgit actualiter. ſed omittit ⁊ negli
git repellere quaſi tacens. Iuxta illud vul
gatum. Qui tacet/conſētire videtur. Sic
nauta negligens/dicitur cauſa ſummerſi/
onis nauis. Notanter vero dicitur quan/
do ratio debet eſſe peruigil circa aliquod
reprimendū. qꝛ ſi actus eſſet indifferens/
vel talis circa quem ratio non deberet la/
borare ad repellendum ſeu reprimenduꝫ:

qꝛ ſcʒ nō imminet ꝑiculū peccati ꝑ ſilētiū
ſuū/tūc nō dꝛ volūtas in tali ſilētio cōſen
tire. vn̄ potius aliqn̄ deberet dici diſſenti/
ens. ſicut fit in̄ temptationibꝫ blaſphemie
ꝛ multis alijs. q̄ melius vincunt̄ ſilēdo ſi/
ue nō aduertēdo q̄ȝ pugnādo ꝛ directe cō
tra conādo. Sic in ciuilibꝫ qn̄qȝ verū eſt
ꝙ qui tacet nō ſtatim videt̄ ꝯſentire. imo
verius diſſentire iudicat̄. Alia regula di/
cit. qui tacet nō cōcedit nec negat. ¶ Am/
plius vero fit cōſenſus iſte ſcd̄us nōnūqȝ
indirectus. qn̄ ſcʒ voluntas aliq̄d vult vel
agit ad qd̄ ſolet ſequi aliq̄d qd̄ eſt peccatū
vt cū aliq̄s inebriat ſe volūtarie. ad qd̄ ſeq̄
tur dormitio. ꝛ ex dormitōe omiſſio ſurgē
di ad officiū diuinū ad qd̄ obligat̄. Dicit̄
hec omiſſio ſurgendi volūtaria indirecte.
ſcʒ ex primario cōſenſu/modo dcito. Act⁹
vero cōſequētes inde/ tantū habent de vi
tio/quātū de cōſenſu in principali actu ꝑ
uio. nec amplius. ſi nō adderet̄ alius ꝯſen
ſus. ¶ Poſſumus alijs verbis diſtingue/
re de cōſenſu voluntatis. ꝛ ſilr̄ de diſſenſu.
vn̄ ꝓpoſito aliquo obiecto culpabili. volū
tas pōt ſe habere circa illud/ſeptēpliciter.
Uno mō qꝛ vere vult obiectū illud. Alio
modo qꝛ vult interꝑtatiue ſeu reputatiue
Itē vult illud directe vel indirecte. Item
vult illud plene ꝛ ꝑfecte. Aut vult illud ſe
miplene ꝛ impfecte. Itē poſtremo habʒ ſe
ſuſpenſiue ꝛ q̄dāmodo neutraliter. q̄ſi ſcʒ
nullū habet actū volēdi vel nolendi circa
illud. ſed tenet iudiciū rōnis in ſuſpēſo. vl̄
ad aliud ſe diuertit. ¶ Et h̄ diſtinctō ſi bn̄
cōcipiat̄/clauis eſt i om̄i negocio morali.
ad expiēdū exitū difficultatibꝫ innumeris

Septimū notabile

Dicamus vltra ſeptimo. ꝙ circa
actuʒ carnalē aut aliquē hmōi
actū/ꝓpoſitū volūtati/ipa ſe pōt
hr̄e multiplr̄. ¶ Uno mō qꝛ cō
ſentit i op⁹/ſi facultas adeſſet. aut niſi pu/
dor vl̄ timor hūan⁹ impediret. ¶ Alio mō
qꝛ lʒ refugiat ꝛ horreat ꝯſentire i opus ta
le nefariū. ipa nihilomin⁹ verſat ꝛ reuerſat
in aīo ſuo cogitatōeʒ de illo. Et hoc iterū
pōt fieri multiplr̄. ¶ Uno mō vt delibe/
rate plene ꝛ directe/in hac cogitatōe dele/
ctet̄. ꝛ hoc peccatū eſt in illo cui ꝓhibit⁹ eſt
carnalis cōcubit⁹. ſec⁹ in vxoratis. Si ei
aliq̄s act⁹ ꝓhibit⁹ ē ꝓhibet̄ ꝯſequēter dele
ctatio de actu illo. Silr̄ ſi act⁹ ꝑmittit̄/per
mittit̄ ſilr̄ delectatō cōſequēs directe ꝛ de ꝑ
ſe/ad illū actū. Notāter addit̄. de ꝑ ſe ꝛ di/
recte. qm̄ inſpicere mulierē nō ē de ꝑ ſe pec
catū. ſic nec delectatō de ꝑ ſe ꝯſequēs actū
illū. ſed de ꝑ accidēs conſurgit crebro dele
ctatio illa libidinoſa in incōtinēte/qm̄ cō
tinēs nō haberet. Hec aūt regula multuʒ
notāda ē/cōtra ſcrupuloſos ex vna pte. et
ex altera pte cōtra ꝑiculū. ꝛ pro licitis etiā
caute dimittēdis. ¶ Cogitat alio mō ta/
lis circa carnalē delectationē/ vt eā poſſet
ſatagēdo ꝛ conādo q̄ſi ꝑ vim vel induſtri/
am repellere. ꝛ nō ſp̄ expedit. ſicut nec pu/
gnare cū venenoſo ſerpēte/dū aliter pōt de
clinari. ¶ Cogitat alio mō ex quadā ſola
curioſitate. que ſepe noxia eſt ꝛ crimialis:
¶ Cogitat alio mō qꝛ nō aduertit ꝑiculū
imminere ſibi ꝑ tali cogitatōe. ſed i exerci
tiū virtutis ſibi ꝯuertit̄. ꝛ hec eſſet virtuo/
ſa. ſi caueat̄ ſufficiēter ꝑiculū. ¶ Cogitat
alio mō. qꝛ vult ꝛ cogit̄ de hac materia do
cere alios. vel de ipſius cōditione plenius
edoceri. et ſi hec agit cū appoſitione incul
pate tutele. nō peccat mortaliter. etiā vbi
pollutio ſequeret̄. Sic diceret̄ cuʒ homo
cogitur audire cōfeſſiones. aut equitare. ꝛ
ſiqua ſunt ſimilia. ¶ Deniqȝ volūtas qn̄
qȝ ſe habet ad actū talē ꝓpoſitū/quodāmō
neutraliter vel ſuſpēſiue. qꝛ nō expedit cir
ca hec deliberare. vt ſi ſit loci ꝛ tpis impor
tunitas. aut ſi ꝓponat̄ ſibi quid mallet. vel
in actū illū cōſentire vel ꝑpetuo ardere. tu
te facit ſi non deliberet de vtraqȝ pte. ꝓpter
periculū incidēdi vel in ꝓ̄ſumptionē fal/
ſam ſi eligeret ꝑpetuo ardere. vel in pecca
tum mortale ſi eligeret in actū illū ꝯſenti/
re. Hec eſt cautela cōueniēs multū ꝛ expe
diens aduerſus interrogatōes. q̄ vel intus
vel exteri⁹ curioſe fieri ſolēt vel ꝓponi. vbi
periculū imminet quicq̄d eligat̄. ꝛ ita reli
quit̄ verificatio illi⁹ prouerbij vulgaris. ſi
lere meli⁹ ē q̄ȝ ſtulticiā dicere. Sic agebat
qui dixit. Et fact⁹ ſum ſicut hō nō audiēs
ꝛ nō habēs in ore ſuo redargutiones.

Octauū notabile

E

Veniam⁹ nūc octauo ad reſpon
dendū quibuſdā interrogatōni
bus que fieri poſſent in hac ma
teria de pollutōe q̄ fieret vigilā
do. ꝛ ꝓpōes aliquas ānotem⁹. q̄ ad materi
as alias deducte/ꝓ̄bere poterūt occaſionē
cognoſcendi veritatē de peccatis.

Propoſitio prima

Nulla pollutō diurna vl' noctur
na/pl⁹ hȝ de peccato q̄ȝ fuerit de
ꝯſenſu circa illā in libero arbi/
trio. Sic de ira inuidia gula ⁊
ſilib⁹ dr̄. ¶ Pȝ ꝓpoſitio ex tercō notabili.
Vñ ſi null⁹ fuerit ꝯſenſus ver⁹ vel interp/
tatiu⁹. direct⁹ vel indirect⁹. ꝑfect⁹ vel imꝑ/
fect⁹. nulluȝ ꝓſus erit pollutio illa pctm̄.
Iſta ē expſſa Aug. ſnīa de ci. dei. loquētis
de corrupta ꝑ violētiā. Dicit eī. q̄ illa dele
ctatio nullā ē pctm̄ in corꝑe diſſentiētis.
ſicut nec ī corꝑe dormiētis. Et Bonauēt.
dicit eū loq̄ etiā de pctō ꝓprie veniali. Si
aūt fuerit alter iſtoꝝ ꝯſenſuū/tūc iudicād⁹
erit de q̄litate ⁊ q̄ntitate pctī/ꝓportionabi
liter ad ꝯſenſū. Cōſenſus itaq̄ȝ ver⁹ pl⁹ hȝ
culpe q̄ȝ interptatiu⁹ ceteris parib⁹. ⁊ ꝯſen
ſus direct⁹ pl⁹ q̄ȝ indirect⁹. ⁊ ꝯſenſus plen⁹
pl⁹ q̄ȝ impꝑfect⁹. imo ꝯſenſus ver⁹ dū imꝑfe
ctus ē ex fragilitate vl' ignorātia/ſepe repu
tat̄ ſolū venialis. q̄ ſi ꝑfect⁹ eēt/mortalis di
ceret̄. Silr ꝯſenſus indirect⁹ nō pl⁹ cauſat
in ſequētib⁹ actib⁹ de malicia/q̄ȝ ipe ſit ma
lus. Et ita pollutio veniēs ex ſolo ꝯſenſu ī
crapulā venialē/dicēda ē ſolū venial'. Exē
plū d̄ inceſtu loth ſcḋm doctores. Et h̄ valȝ
ad materiā de pollutōe nocturna ꝯgnoſcē
dā. imo ſi iā pctm̄ ſit deletū ꝑ penitētiā. n̄
oportet ſequētes actus eſſe nouas culpas
ex iſta ratione.

Propoſitio ſecūda

Nulla pollutio diurna/dȝ ꝓprie
dici mollicies. niſi fuerit ꝑ ꝯſen
ſū liberū/vno mō vl' alio/ꝓuoca
ta l' extorta. Pȝ ex p̄cedēti qm̄ ſi
cut n̄ fuit pollutō h̄ ī ptāte patiētiſ. ita nec
pctm̄. mollicies āt ſonat ī pctm̄. qm̄ dicit
apl's. q̄ neq̄ȝ molles regnū dī poſſidebūt.

¶ Propoſitio tertia

Nulla talis pollutō dȝ reputari
caſus reſeruat⁹ ſub noīe mollici
eī. imo nec pctm̄. vt dictū ē. Pȝ
qꝛ nō ē mollicies. ⁊ magis dolē
dus ē q̄ hmōi ē/tale aliq̄d ꝑtuliſſe q̄ȝ egiſ/
ſe vel voluiſſe. ſicut ꝯtigit ī erectōe pudē/
di cū reniſu volūtatis. Additū ē ſub noīe
mollicieī qꝛ forſan ī caſu poſſȝ ſupior caſū
talē ſibi ad horā vel q̄ ad aliq̄s reſeruare. n̄
qꝛ pctm̄ ſit. ſȝ vt magis inſtrueret̄ ⁊ inſtrue
ret ſi ſit peccatū vel diſponens ad peccatū
ſeu ad peccatī ꝑiculū. ⁊ ſi ſit pollutio ꝓprie
dicta. Hoc tamē generaliter ⁊ ꝑ ſempꝰ fieri
duriſſimū eſſet imo ſtultum.

¶ Propoſitio quarta

Nullus flux⁹ ex mēbris generatō
nī deputatis/reputād⁹ ē d̄ ſe pol
lutio vl' mollicies/ſi n̄ fuerit ve
re ſemīalis. Vñ flux⁹ vrinalis l'
mēſtrualis vl' alteri⁹ hūoris medīj/neq̄q̄ȝ
appellād⁹ ē mollicies ſiue pollutio. Et ex
ꝯñti pȝ. q̄ nec iſti caſus reſeruari deberent
ſub noīe pollutōis. ſicut ꝓpō p̄cedēs expo
nebat. Sȝ dictū ē in ꝓpōe q̄ iſti flux⁹ non
ſunt reputādi de ſe mollicies. qm̄ de ꝑ ac/
cidens vel ꝓpter adiunctū aliq̄d/pōt ſecus
euenire. ſicut ꝓpoſitio ſequēs docet.

¶ Propoſitio quinta

Nulla pollutōe vl' fluxu ꝯtingē
tib⁹/ſtat hoīeȝ grauiori ⁊ inordi
natiori feditate/aīaȝ ſuā macu/
lare/q̄ȝ facit ali⁹ vere pollut⁹ aut
ꝑ molliciē. imo ꝑ fornicatōeȝ. imo ꝑ adul
teriū vl' ſacrilegiū vl' inceſtū ſupat⁹. ¶ De
ducit̄ hec ꝓpō ꝑ illa q̄ de cā delectatōnis ⁊
prurit⁹ ī ſcḋo notabili p̄diximꝰ. vñ ⁊ ꝓpter
hoc/ſpado dr̄ deflorare virginē. Dicūt̄ in
ſuꝑ tā pueri q̄ȝ puelle/an̄ ānos nubiles ex
ardeſcere ī inuicē. Dicūt̄ etiā frigidi ⁊ ma/
leficiati/nō potētes ſemīare/nefarijs neq̄ſ
ſimiſq̄ȝ nōnūq̄ȝ illecebris/ſemet inq̄nare.
⁊ eo flagicioſius iſta fiūt ꝑ ꝯtrectationē il
licitā aut aliter/q̄ diutius durat viget ⁊ ar
deſcit/abſq̄ȝ ſedatōe ꝑ effluxū ſeminis hec
ignominioſa labes paſſionis.

¶ Propoſitio ſexta

Pollutio vl' flux⁹ q̄ vel nihil ha/
buerūt d̄ ꝯſenſu nec ꝑ ꝯñs d̄ pec
cato/nō impediūt hoīeȝ de ꝑ ſe
a celebratōe. ¶ Dicim⁹ de ꝑ ſe.
qꝛ de ꝑ accidēs aliter ē. vtpote qꝛ patiens
ſcrupuloſus ⁊ timid⁹ ē ī hac pte ⁊ faciēs ſi
bi ꝯſciaȝ inq̄etā ⁊ dubiā. Aut qꝛ patiēs ſē
tit ſe ex hac feditate diſcraſiatū ī aīo. ac de/
iectū. aut qꝛ neq̄t ſufficiēter cogitatōes lu
bricas aut turpes inde ꝯſurgētes/depelle
re. ¶ Vñ notādū q̄ ſicut imaginatōes vo
lūtarie ⁊ lubrice/diſponūt mat̄ie ad hmōi
fedas ꝯmotōes. Ita viceuerſa/ſomnia nō
nūq̄ȝ d̄ nocte/vl' cogitatōes ī vigilia/ꝓue/
niūt ex hmōi ꝯmotōe ⁊ carnali ſtimulatōe
queadmodū irat⁹ alit̄ ⁊ alia cogitat/q̄ȝ mi
tigat⁹. ⁊ timēs q̄ȝ ſecur⁹. ¶ Dicim⁹ ꝓterea
circa principale. q̄ de illo de quo loqui/

mur. licet inuolūtarius fuerit/in patiendo
remanet tñ in aïa/quedā carnalis deguſta
tio. qm̄ ſicut guſtato ſpū/deſipit caro. ita
guſtata carne. i. carnali voluptate etiā in/
uitus/deſipit omnis ſpūs. i. omne ſpiritu
ale exercitiū. ¶ Addunt aliȷ̄ innitētes di/
ctis bonauēture ⁊ ſimiliū. dicētes impedi
mentū generale eſſe. eo ꝙ requirit ad cele/
bratiōem/mūdicia: nedū ſpūalis a pecca
to. ſed corpalis ab hmōi fedo hūore. Hoc
qualiter habeat veritatē/putamus aperu
iſſe/dū in tractaculo de pollutione noctur
na loqueremur. Uñ dñs petrꝰ de palude
eruditus in legibꝫ tam canonicis ꝗ̄ ciuili
bus ꝑiter ⁊ diuinis/dicit de pollutiōe no/
cturna. Si cām nō habuerit culpabilem
ꝙ dēt hō ceſſare a celebratiōe. debꝫ inquā
de cōſilio nō de ꝓcepto. ſic ꝙ peccet morta
liter ſi celebret. Sic videt loqui Augꝰ. de
quotidie cōicantibus. ꝙ nec laudat nec vi
tuperat. ſed eos ſuo ſenſui ⁊ deuotioni de
relinquit. Uñ ſi alter cōiugū reddēs debi
tum nō arcet a cōione ſm̄ Bonauē. videt
ꝙ illa macula corpalis/nō impedit cōio/
nem. imo nec impediret celebratiōem i ſa
cerdote greco. qui ſimiliter vxori reddere
debitū tenetur poſtulanti

b ¶ Propoſitio. VII

Sicut non omnis illecebroſa co
gitatio cōſurgens in aïa etiam
cum aliquo cōſenſu dubio vel
interptatiuo vel impfecto. Si
militer nec oīs pruritus vel titillatio vł ſti
mulatio/cōſurgens in mēbris genitalibꝫ
ex hac illecebra/impediūt a celebratione:
Sic nec fluxus inde cō ſequens/de ꝑ ſe i/
pedit. dū ratio nō conſentit. vel dū renitit:
nec plene cōſentit in illū. ¶ Primā ptē vt
arbitror cōcedunt oēs. ¶ De ſcdā vero ꝑ
te ſil'is ē rō ſi ꝓpoſitō ꝓcedēs attendatur
Conſiliū tñ eſt in hac pte. vt vitētur dili/
genter occaſiones. et ſatagat hō ne moro/
ſam et ſenſualem cogitatiōem in ſe. qualē
cunqꝫ ſic figat de aliquo et circa aliqd/qn
eam dū vult poſſit euellere. Itaqꝫ accom/
moda te eis dicit Seneca et non da.

¶ Propoſitio. VIII

Cogitationes carnales et fluxꝰ
inde ſequētes abſqꝫ cōſenſu vo
lūtario. vincunt plerūqꝫ ſalubriꝰ
tutius ⁊ efficacius/ſi ratio ſe hꝫ
circa illas ꝑ modū nō curantis. vel diuer/
tentis volūtatem ad alia. ꝗ̄ ſi ſolicitet. tri
ſtetur. turbet. ⁊ conet tales expellere. ¶ No
tetur in hoc loco tractatulus in gallico de
remedio cōtra tentatiōes blaſphemie cō
poſitus. Auget itaqꝫ cogitatō vehemēs vł
imaginatio/conatū. ac ꝓinde nutrit cogi
tatiōes hmōi. imo multiplicat et efficacio
res reddit ad fluxū cōſequendū. Qd ſi diſ
ſimulauerit neqꝫ curauerit plus ꝗ̄ de alte
rius humoris naturalis fluxu. cōquieſcet
¶ Poſſet aptari circa rē hāc exēplū de ti
mentibus qui trabē in alto poſitā nunq̄ꝫ
abſqꝫ caſu trāſirēt quā audaces ꝑ cōſue/
tudinē aut aliūde tota ſecuritate trāſilirēt
¶ Fit aūt diuerſio tał m'tipliciter. Qñqꝫ
ꝑ impſſionē ſigni ſctē crucꝭ i pectore vł in
fronte. qd aliqui reputant efficaciſſimū ſi
cut illud ſignū eſt triūphale atqꝫ ſalutiferꝫ
ſumme ꝓterea humilitatis. vincit aūt hu/
militas laqueos diaboli dicēte Anthoñ:
Fit hec diuerſio aliqñ ꝑ leſionem aliquaꝫ
corpalem in lingua vel alibi. Qñqꝫ ꝑ quā
dam exprobratiōem ⁊ allocutiōem ſeuerā
ſuarū cogitationū. tanq̄ꝫ eſſet aliquis ap/
parens tēptator exterius ſic dicēdo. Phy
phy de vobis cogitatiōes viliſſime. ꝓcul
hinc abite. in malā horā veneritis. ſū aliȷ̄ſ
occupatus. Nō do vobis auditū. non vi
ſum. diſcedite ab hinc ſyrenes vſqꝫ in exi/
tiū dulces. Fit et hec diuerſio nonnūq̄ꝫ ꝑ
irriſionē quandā talis illuſionis cōſurgē
tis tam multipliciter in aïo ⁊ turpiter. Fit
deniqꝫ ꝑ vitatiōem ociȷ̄. ꝑ cōfeſſionē purā
⁊ nudā. et ſupra modū ꝑ ſpē ⁊ iploratiōeꝫ
diuini auxiliȷ̄. ſine quo continens nemo
plane eſſe poteſt.

¶ Propoſitio. IX.

Difficile eſt vel impoſſibile/abſ/
qꝫ diuina reuelatione/cognoſce
re generaliter ⁊ certitudinaliter
radicem et cām pollutionis di/
urne ſi videlꝫ ꝓueniat ex cōſenſu vero vel
interptatiuo. aut cōſenſu directo vel indi/
recto. aut a cōſenſu pleno vł ipfecto aut ſi
abſqꝫ vllo cōſenſu ſupioris rōis vel inferi
oris ꝓuenerit. ¶ Puto ꝓpoſitionē hāc cō
ſiderantibus eſſe notā. Ex quo conſequē
ter infertur/ꝙ qꝛ beatus eſt vir qui ſēꝑ eſt
pauidus. et ꝙ bonarum mentium eſt face
re conſcientiā vbi de neceſſitate nō eēt ali
qñ facienda. expedit de talibus cōfiteri. et

nõ ſine cõſilio prudentũ ⁊ expertoꝝ talia ni
hilipẽdere vel contẽnere in ſeipſis. ¶ Ta/
lis aũt cõfeſſio ſit pura ⁊ deuota. in q̃ ma/
nifeſtet ſe hõ ⁊ occulta cordis ſui/ſacerdo
ti diſcreto ⁊ prudẽti vel experto/qui noue/
rit qualitatẽ morbi diſcernere. ⁊ cõſiliũ ſa
lubꝛe cõfitenti tribuere. ſm cõditiones ei9
et ꝑticulares circũſtantias. ⁊ cui merito fi/
des adhibeat oĩmoda a cõfitente. Hoc de
cõfeſſione pura faciẽda. nõ tñ in pñti ma
teria locũ habet. ſed in omni morbo ſpũa
li eſt efficaciſſimũ remediũ. ¶ Expedit au
tem ꝙ poſt cõſiliũ acceptũ a prudẽtibꝫ ex
ꝑtis ⁊ deuotis/dimittat hõ ſcrupulos ⁊ ti
mores nimios. alioq̃n caderet in ſuꝑbiã
ſpũs nolẽs captiuare intellectũ ſuũ ad cõ/
ſiliũ ſenioꝝ. Caderet nihilomin9 in puſil
lanimitatẽ quãdã ⁊ inq̃etudinẽ ſpũs. que
nõ poſſet ſufficiẽter recipe illũ cui9 in pa/
ce fact9 eſt locus. Nec aſcẽderet vnq̃ꝫ talis
aĩa/in ꝑfectionis ſublimitatẽ. Debet vero
ſuꝑioꝛ ⁊ expertus/cui9 in hac re querit cõſi/
liũ a ſubditis. poſtq̃ꝫ explorauerit oĩa. di
cere diffinitiua ⁊ ſolida miſſione. tu fac ita.
qm̃ ſi medic9 in medẽdo vacillauerit/qua
lis in egroto ſꝑanda erit ſecura ſtabilitas?
Hinc tragicus ait. Qui dubiam ſalutem
dat afflictis/negat.

¶ Propoſitio X

Ad obuiandũ ꝑiculis ⁊ ſcrupu
lis q̃ cõſurgũt ex fluxu fedo di/
urno. cõſiderãde ſunt diligẽter
cauſe et radices. vt eis agnitis
fiat diligẽs ⁊ diſcreta ꝓuiſio. Diſcretã ve/
ro dicim9 ꝓuiſionẽ. que nec velit abſcinde
re cauſas cũ maioꝛi detrimẽto ꝑiculi ⁊ ſcã
dalo/q̃ꝫ ſit hmõi flux9. qui q̃nq̃ꝫ nõ eſt niſi
venialis. ꝓſertim dũ humoꝛ ille eſt medi9
quẽ diximus. nec ex aduerſo ꝑmittit ea licẽ/
tioſe fieri q̃ de ſe culpanda ſunt/⁊ reſecari
faciliter poſſũt. cuiuſmodi ſunt lubrici aſpe/
ctus. viſus inepti. ſocietas pl9 q̃ꝫ decẽ ami
cabilis. in ſe gerẽs delectationẽ. et ſi nõ de
ꝑ ſe libidinoſã. ꝑiculoſam tñ ⁊ plus equo
ſenſualẽ. que nihilomin9 aliq̃n ſub officijs
aliquibꝫ ſpũalis edificij/vt eſt cõfeſſio vel
lectio vel eruditio/coloꝛare. imo veri9 ob/
ſcurare ſe conat̃. Sed ⁊ caueat alioꝛſũ ſu
ꝑioꝛ ſibi a ſuſpitionibꝫ nimijs. ⁊ a q̃dã
(vt ſic loquar) inutili zelotipia circa ſubdi
tos ſe contineat. nõ indicẽs ſcꝫ ieiunia ex/
ceſſiua. vel ſeparãs eos ab inuicẽ inutili/
ter. ⁊ ſpũalia colloquia vel officia/vetans
Serua deniq̃ꝫ comicũ illud. Ne quid ni/
mis. Et illud ſapiẽtis. Noli nimiũ eſſe iu
ſtus. q2 qui nimis emũgit/elicit ſanguinẽ
¶ Difficile eſt fateoꝛ ĩ hac re ſe aurea me/
diocritate tenere. ſed ſpũalis oĩa diiudicat
velut in aere ſplẽdido radiãte ſole. velut ꝓ
terea in fonte lucido ⁊ illimi. iudicat inſu
per omnẽ diẽ. Carnalis vero iudicat ve/
lut ĩ aere tenebꝛoſo ſole nõ radiãte aut ve/
lut ĩ fonte turbido ⁊ limoſo. nõ diſcernẽs
de groſſis etiã reptilibꝫ venenoſis ĩmixtis
velut ꝓterea in domo caliginoſa vix attre/
ctando diſcernẽs hec ab illis. Iudicat po
ſtremo vix inter diẽ ⁊ noctẽ. ⁊ ita frequen/
tiſſime ſeſe fallit ⁊ impingit in die velut in
tenebris. Sed ſaluare illũ debet/ſpũalis
ductrix manus. Quod ſi renitit̃/ſi ducẽ ſper/
nit/ſi ꝓmõſtratoꝛ ſibi. ſi prioꝛ ⁊ abbas ſu9
mauult eſſe/dum it ꝑ tenebras ⁊ abrupta
poꝛtabit quidẽ ille damnationẽ ſuam et
dux liber euadet.

¶ Propoſitio XI

Pollutionẽ coꝛꝑalẽ q̃nq̃ꝫ prece/
dit cõſenſus. q̃nq̃ꝫ comitat̃. q̃n/
q̃ꝫ ſenſus eſt circa eã nõ conſen
ſus. q̃nq̃ꝫ vero ſenſus eã opat̃.
et ita fit nõ ſolũ cũ cõſenſu vel ſenſu. ſed ex
cõſenſu. ¶ Vltimũ hoꝝ grauius eſt. ⁊ red/
dit ꝓprie pollutõẽ culpabilẽ. Deniq̃ꝫ tria
prima/licet nõ reddãt ꝓprie ⁊ de ꝑ ſe pollu
tionẽ culpabilẽ/ſunt tñ ipa culpe ⁊ pecca/
ta. Alteꝝ vero. q̃n ſcꝫ pollutio fit cũ ſenſu
non tñ cũ cõſenſu/nõ eſt de ꝑ ſe peccatũ.
imo frequẽter auget meritũ tanq̃ꝫ materia
virtutis dũ reſiſtit̃ violẽtie paſſionis. que
dũ ſentit̃ ipa magis ⁊ magis allicit et im/
pellit. quare ſimiliter reſiſtentia habet pl9
virtutis. ¶ Addamus ꝙ etſi pollutio coꝛ
poꝛalis et vere ſeminalis diurna vel no/
cturna/nullo modo debet ſciẽter extoꝛque
ri etiã pro ſanitate vel alleuiatione coꝛpo
ris vel iudicij ratõnis conſequẽdi. Si ta
men dum ſine tali cõſenſu procurãte eam
vel extoꝛquẽte/prouenit ipa placeat. non
quia delectatio eſt. ſed quia alleuiationẽ
coꝛpoꝛis oꝑatur. hec non iudicat̃ eſſe pec
catum. Videat tamẽ homo ꝓſertim noui
tius/ne hmõi complacẽtia ſe ſeducat. pre/
tendens vnũ. ⁊ agens alterũ. Salubrius
eſt itaq3 cogitationes et iudicia circa rem
hanc diuertere/q̃ꝫ habere.

3 # Propoſitio .XII.

P Ollutio diurna vel nocturna
dū ſentit̄ effluere/nō dȝ violent̄
ꝓhiberi ſi ꝓbabiliter eſtimet̄ ꝙ
hmōi violētia fruſtra eēt. nihil
ominꝰ ꝑ exercitatōe virtutꝭ/ ꝛ ꝑ euaſiōe pi
culi videt̄ expediēs vt hō conet̄ ꝓhibere q̄ꝫ
tū ſentit vel expit̄ ꝯmode fieri poſſe. Quo
niā etſi hec retentio nocere debeat corpi ꝓ
derit aīe. Natura denicꝫ/ poſtmoduȝ vno
modo vel alio/ talē hūorē a ſe eijcit. Patet
in mulieribꝰ puerperis. quibꝫ ſiccant̄ mā
me dū non elicit̄ lac. alioqui ſemper fluere
ꝑatū eſt. Sic pollutiones iſte/ imo ꝛ pru
ritus/ tutius nō vtendo vel nō exercendo/
ſed abſtinendo vincunt̄. Sciūt expti etiā
in prurituſēſuali. ¶ Hec aūt pollutō etiā
in vigilia/ ſi in principio vſcꝫ ad finē ha
beat iugiter rōeȝ et voluntatē renitentē q̄ꝫ
tum pōt/ iuxta caſū negocij/ volūtas repu
tabit̄ nedū nō peccaſſe mortaliter/ ſȝ mul
tipliciter meruiſſe. Juxta illud beate Lu
cie Si me inuitaȝ corruperis/ mihi caſti
tas duplicabit̄ ad coronā. Poteſt aūt caſꝰ
diurne pollutionis euenire circa eos qui
habent de neceſſitate audire cōfeſſiones.
vel aliqua talia cogitare vel agere/ ad que
ſequit̄ aliqñ renitentibꝫ eis toto poſſe. ꝛ ſi
bi ꝑcauentibꝫ ab initio vſcꝫ ad finē/ talis
paſſio feditatis. Qđ ſi quis dicit/ omittat
talis qui tam fragilis eſt ꝛ lubricus/ audi
re ꝯfeſſiones. ꝛ ꝓdicare. ꝛ ſilia. Rñdet̄ ꝙ in
multis caſibꝫ non optet hoc fieri. ꝓpter ne
ceſſitatē cōſilij ꝛ euitationē ſcādali. ꝛ obli
gationeȝ officij. Sed q̄les ſunt iſti caſus
nō pōt generaliter arte determiari. Refera
mus hoc ad illud qđ ſapiēs iudicabit cir
cūſtantiaꝝ ꝯditione penſata. ¶ Conſulo
tñ vt auditurꝰ cōfeſſiones in hmōi piculo
accedat prepatꝰ cū timore ꝛ tremore. Auer
tat inſup quātū poteſt faciē ſeu oculū car
nis ꝛ nō minus oculū mentis/ ab aſpectu
ſenſuali illiꝰ qui loquit̄ vel cōfitet̄. ſed aſcē
dat in arcē rōnis. Jllicꝫ recogitet aīam il
lius velut egrotā ꝛ ſauciā. q2 caro non pro
deſt quicq̄ꝫ. Denicꝫ celebraturꝰ/ ſi pōt of
ficiū hoc differre poſt miſſam ſuā/ tutius
agit. qm̄ recēs hmōi fluxus plus impedit
celebrationē q̄ꝫ vetus. Conſtituat ſe pterea
cōfeſſor in illo ſtatu corpis in quo minus
ſtimulabit̄. vt ſtet. vel flectat genua. vel ali
cubi ſe ꝓſternat. ¶ Sit inſuꝑ ſermo ſuus
dū ad talia ventū fuerit/ breuis ꝛ rigidus.
ꝑſertim vbi ꝯfitens paꝛꝰ eſt nō renitēte ve
recūdia/ ſpōte totū virꝰ euomere. Sed vbi
per affabilitatē quandā opteꝛa cōfitēte ni
mis verecūdo/ nuditatē ſue feditatis extor
quere/ ꝑfecto maius ineſt piculū. Sed ſi
charitas ad hec feda ſcrutāda deſcēdat nō
curioſitas aut lubricitas/ iuuabit charita
tis auctor deus. faciēs cū tētatione ꝓuen
tum. ¶ Notent̄ ad intellectū pleniorē pre
miſſoꝝ primo ſumma cōfeſſoꝝ titulo. iij.
li. iij. de bigamis vbi querit̄ quō ꝑdit̄ vir
ginitas. Jtē tractatulꝰ quē aſcribūt aliqui
ſancto Thome. ſed magis apparet ex ſtilo
ꝛ materia ꝙ ſit Bonauēture q̄ icipit. Om̄
fundamētū ꝛ ianua. ꝛ eſt vtilis multū.

¶ Finit.

Dialogus ſophie

ꝛ nature ſuꝑ celibatu ſiue caſtitate eccleſia
ſticoꝝ ꝑ eundē cancellariū cōpoſitus lug
duni Anno dñi. M.ccccxxij.

D Jalogus apologeticus. ꝓ ce
libatu eccleſiaſticoꝝ. cuiꝰ col
locutores ſūt Sophia ꝛ na
tura. cōtinet actus quatuor
principales. ¶ Primꝰ inue
ſtigat finē humane ꝯditionis. qui non eſt
principalis vt generet. ſed vt felix viuat.
¶ Scđs rōcinādo cōcludit ipi nature/ ꝙ
caſtitas moralis. nedū mrīmonialis ſȝ eti
am virginalis atcꝫ vidualis/ in multis eſt
laudabilis. ¶ Tertiꝰ ħ idē deducit de he
roica caſtitate. q̄lē nature diſcipuli/ vel co
luerūt vel beatificauerūt vel cōſuluerunt.
¶ Quartꝰ ſpēaliter inſiſtit circa diuinalē
caſtitatē. q̄lis imponit̄ eccleſiaſticis viris
vltro. cū ꝑpetua mrīmonij negatōe. cū de
dicatōe ad deū. cū celebri rebꝫ ſacris appli
catōe. vbi tandē nature par eſt cū ſophia.
¶ Alloquit̄ in primis ſophia (q̄ ꝛ ſapiētia
froneſis aut theologia dr̄) naturā. quā ex i
ſpectōe cuiuſdā dialogi/ ꝑ egregiū militē/
dñm Guilhermū Sayguet nouiter editi
indignatā ſenſerat/ ꝯtra votū caſtitatis ſa
cerdotū occidētaliū/ ex ꝯſtitutōe cōcilij ni
ceni. Eſt igit̄ principiū verboꝝ ſuoꝝ/ ve
ritas euangelij. ¶ Sophia.

¶ Primus actus

S Unt eunuchi q̄ ſeipſos caſtraue
runt/ propter regnū celorum. qui
poteſt capere capiat Math. xix.

Ne murmurraueris igitᷣ aduerſus caſtita/
tem ſoror natura. quoniam ſumm⁹ mgr̄ et
dn̄s noſter/ ꝓtulit hoc verbū in grāde ꝑco
niū voluntarie caſtitatis. ¶ Natura. Quis
poteſt o ſophia capere verbū iſtud? Quis
cū verbis ſūmi pr̄is nr̄i ꝯcordare/ qui pri
ma mei ꝯſtitutione dedit legē talē. nedū
hominibꝫ ſed animātibꝫ omnibꝫ/ vt creſce
rent ⁊ multiplicarenᷣ. nec dubiū q̄n ꝑ ge/
neratione? Creſcite inq̄t ⁊ multiplicami/
ni ⁊ replete terrā. Hinc dictū eſt a diſcipu/
lis meis ph̄is: ꝙ ſum ego natura vis inſi/
ta rebꝫ. ex ſilibꝫ ſimilia ꝓcreās. Eunucho/
rum vero quis generat. quis multiplicat.
quis deniq̄ꝫ terrā replet? Nōne dū ſponte
id fecerint/ meis imo diuinis legibꝫ ſe qua
ſi ꝑuaricatores opponūt? Nōne fiunt in/
utile lignū non afferens fructuꝫ. ⁊ ꝓpterea
iure maledictū? ¶ Sophia. Nolito puta
re ſoror natura/ ſumus enī vnius patris fi
lie. qui de⁹ eſt vnic⁹. Nō putaueris inquā
deum/ nr̄m patrē. diſſenſionis eſſe ſpiritū
in quo ſit eſt et nō. qui dictis ſuis diſſon⁹
ſit in lege ⁊ in euangelio. ¶ Natura. Ne/
quaq̄ꝫ ita prorſus errauerim. ſed inde rapi
or in admiratōnē. quo mō fiet iſtud quod
tu dicis: vt cuꝫ mea lege ſtet in euangelica
veritate laudabilis ⁊ vltronea caſtratō eu
nuchorū/ qui terraꝫ replere non poſſunt?
¶ Sophia. Uide ne ſis tu ⁊ tui/ illoꝝ de
numero de quibꝫ magiſter me⁹ ieſus chri/
ſtus vtiq̄ꝫ deus tuus ꝑmiſit/ ꝙ nō omnes
capiunt verbū iſtud. Deinde facta diſtin/
ctione de triplici modo eunuchoꝝ/ ſubiū
xit de vltimis. Qui poteſt capere capiat.
Forſitan ⁊ tu capere nō potes. ¶ Natura
Cur illud nō potero te doctrice/ quam fa/
teor meam eſſe magiſtrā. ¶ Sophia. Si
magiſtrā me recognoſcis. te diſciplinā ex/
hibe. te credulā ꝓbe. Nam oportet omneꝫ
qui diſcere vult/ credere: in tuis etiā diſci/
plinis. quāto plus in meis. que ſuperāt in
multis/ tui facultatē ingenij. quāuis i nul
lo vero tibi ſim prorſus ꝯtraria vel aduer
ſa. Sed eſt veritas que ſupgrediᷣ verita/
tem. Prima cerniᷣ in lumine fidei ſeu re/
uelationis/ deſcēdentis a patre luminum
Altera cōſpiciende/ ſufficit tuū lumen na/
turale. Nō aliter in doctrinis iudica q̄ꝫ in
operibꝫ. qualia ſepe eſſe cognoſcis effecta
ſupra vires tuas. vt ꝙ ſol ſtetit. ꝙ virgo pe
perit. Quibꝫ ideo miraculorū nomen in/
didimus. quia nō potes ipſorū continge
re rationē. ¶ Natura. Si penitus ita ſit
vt nullo pacto capere valeā quod inquiro
quid oro niſi ſilere relictū eſt et ponere di/
gitum ori meo? ¶ Sophia. Bene ſpera/
ueris. quere cū humili pietate/ nō animo/
ſitate proterua. Conabor tibi oſtēdere cō
cordiam euangelij cū lege celibatus cum
matrimonij caſtitate. cum fecūditate gra/
tie celibatū. ¶ Natura. Gratum id effece/
ris mihi. Ecce tibi me diſcipulā exhibeo
docilem. dicito que vis. ¶ Soph. Que/ 2
rendum in primis eſt/ ne nos proprie vo/
cis ignorātia ſeducat/ quis ſit intellectus
huius tue. imo diuine legis. Creſcite ⁊ mlᷣ
tiplicamini ⁊ replete terrā. ¶ Natura. Ni
mirum talis. vt ꝑ copulam maris ⁊ femi/
ne/ ſpecies in ſe remaneat per ꝓpagationē
indiuiduorū cōtinuā. ¶ Sophia. Opor
tet ne quippiā aliud attendere. ꝑſertim cir
ca genus humanū quod ratione regi de/
bet? ¶ Natura. Quis vis attendatᷣ aliud?
¶ Sophia. Eſt ne precor finis altior ho
minis q̄ꝫ vt viuat hic in terris more bru/
torum ⁊ ſe per generationem multiplicet.
¶ Natura. Si ſit alius tu ꝯmone vlᷣ edo
ce. ¶ Sophia. Recte petis. quoniā igno/
rato fine cuiuſlibet rei/ nihil ſolidū de ea/
dem fieri poteſt. Dixerunt itaq̄ꝫ diſcipuli
tui. ꝙ ſm̄ exigentiā finis/ cetera debēt mo/
derari. Eſt enim cauſa cauſaruꝫ/ mouens
alias omnes. ſicut efficientē formalē ⁊ ma
terialem. Cum ergo ſcire/ ſit rem per cau/
ſam cognoſcere. ſupereſt in hac cōquiſitio
ne noſtra/ vt prima potiſſimaq̄ꝫ cauſaruꝫ
non lateat. ¶ Natura. Supereſt agnoſco
¶ Sophia. Sumamus in primis a fi/
ne cōpendiū. prout ſuadet diſcipul⁹ tuus
plato. ⁊ dicamus ꝙ finis hominis/ eſt co/
gnitio intuitiua ⁊ fruitio/ ſummi boni/ in
vita ꝑpetua. Quid refugis? Quid attonī
tam te ſtupor inuadit? Sentio te non ca/
pere mortales fieri immortales. nec terre/
nos in celeſtes cōmutari. Uerūtamen de/
us/ noſter cōmunis pater ita ſanxit. ita mi
hi meiſq̄ꝫ ſua diuinitus illuſtratione rete/
xit. Reſpiraueris aūt. Ego familiarius in
terea tecū agam. ſciſcitans a te quē eſſe fi/
nem propriū hominis vt homo eſt/ diſci/
puli tui (quos dicunt ph̄os) poſuerūt. quē
finem appellauerūt felicitatem. Et ne gra
tis per diuerticula tot opinionū vagabun
da perres/ volo mihi narraueris ſententi/
am illam que tibi probabilior eſtimatur

et verior. ¶ Natura. Faciã vt petis. grãm
hñs tali ꝯdeſcẽſioni beniuole. Nã ad illa
que pmiſiſti ꝓrerupta mõ ſcandere vires
nõ ſufficiũt. ¶ Soph. Cõualeſces tandẽ
me duce meoqꝫ lũie. ſicqꝫ potẽs fies. Dic
interim de petito. ¶ Natura. Magnus i
ter meos cultoꝛ Ariſtoteles nec a meaꝝ ſe
mitis rõnũ deuiãs hac ꝛ illac. more pluri/
moꝝ / ꝯcluſit ꝛ ꝯſtituit in ethicis ſuis. fe/
licitatẽ hoīs in ꝯtemplatione prime cauſe
qm̃ illa eſt opatio optime potentie hoīs /
circa optimũ obiectũ ſuũ. De hic quid ſto
ici. quid epicurei. quidqꝫ platonici ſenſe/
rint de fine hoīs / ſum prompta referre. ¶
Soph Sta. Sufficit ad pñs hoc vnicũ
pro re quã agimus verbũ Ariſtotelis tui
qm̃ ꝑ oĩa cõſonũ eſt mihi meiſqꝫ diſcipli
nis. Sed altioꝛa noſtra migrare non va/
luit. deficiebat ſibi creaturaꝝ ſcala. ꝑ quã
ſempꝰ eniſus eſt ad veritatem. nõ habẽs ex
te natura / viã alterã. Propterea me dedit
deus filijs hoīm quatenus deducerẽ eos
ab illa felicitatis arce in qua ſtetit Ariſto/
teles / ad principiũ felicitatis eterne ſupra
modũ ſublimioꝛis. quã xp̃s noſter creden
dam / ꝑ me meoſqꝫ infallibili reuelatione.
firmauit. ¶ Natura Sitita. Quid valꝫ tã
dem iſte circũitus ad rem primo ꝓpoſitã /
de concordia caſtitatis eunuchoꝛũ ſpõte
caſtratoꝝ / cũ mea lege de multiplicatione
filioꝝ. qualꝭs vtiqꝫ gignere nequeũt q̃ ma
nere volunt aut forte coguntꝰ eunuchi vel
caſtrati. prout apud tuos quos eccleſiaſti
cos nomiant / copiam videmus ingentẽ:
¶ Soph. Certe ꝑ om̃ẽ modũ rite pceſſi
mus. dum finẽ inueſtigauimus hũane cõ
ditõnis. qꝛ finis eſt qui rebꝰ omnibꝰ neceſ
ſitatem legis imponit Ad quem nõ aſpi/
cientes / circa humanũ genus delirant in/
tolerabiliter. ſimile de hominibꝰ vt de iu/
mentis ꝛ brutis ferentes iudiciũ. ¶ Natu
ra. Perge vltra. ¶ Soph. Pergo docẽs
ex conceſſis tuis. ꝙ laudabilis nedum mi
hi ſed tibi tuiſqꝫ / caſtitas eſſe debet. Non
dicam in omnibꝰ et ſingulis. alioquin ꝑi/
ret ſucceſſio. ſed in nonnullis nec paucis.
¶ Natura Miroꝛ ſi potuẽris hec oſtende
re. ¶ Sophia Oſtendam ne dubites. de
ſit tãtũmodo auida temerarie ꝯtradictõis
proteruia. ¶ Natura Decerit ſpondeo.

¶ Secundus actus principalis.

Nobis de caſtitate ¶ Soph:
locuturis, opoꝛtet ne fallat eq/
uocatio cognoſcere tã deſcripti
ue qꝫ diuiſiue conditionem ca/
ſtitatis. Eſt autẽ caſtitas / virtus modera/
tiua paſſionũ partis concupiſcibilis. circ/
ca venereas voluptates. ſicut ſobꝛietas cir
ca delectationes guſtus in cibis et potibꝰ
moderatur. Hoc ariſtoteles tuus. hoc to/
ta diſcipuloꝛũ tuoꝛum ſcola proclamat.
¶ Natura Nec reclamo Jquo vadis.
Sophia. Caſtitatẽ ſic deſcriptã triplica/
mus ſeu tripliciter diuidimus. in caſtita/
tem moꝛalẽ heroicã et diuinalem. Et qui/
dem de moꝛali quia notioꝛ eſt / prioꝛ erit
ſermo. deinde de heroica. poſtremo de di/
uinali tractabimus. ¶ Natura Placet vt
vis. ¶ Sophia Caſtitas moꝛalis quem
admodũ cetere moꝛales virtutes / conſiſtit
in medio. Eſt enim virtus / habitus electi
uus in medio cõſiſtens quo ad nos. vt ſa/
piens iudicabit. Coniecturatꝰ vero medi/
um caſtitatis. vt nec excedat caſtus nec de
ficiat circa venereos actus ſm̃ ſex circũſtã
tias in generali. que ſunt. perſona. locus.
cauſa. tempus. modus. materia. vt fiat. ſ. ꝑ
quẽ opoꝛtet. cur opoꝛtet. vbi opoꝛtet. quã
do opoꝛtet. quomodo opoꝛtet et circa qꝺ
opoꝛtet. alioquin laude carebit. Quis. q̃d
vbi. quãdo. cur. quomodo. cernere debes.
¶ Natura Et quo pacto plus in homine
qꝫ in ceteris animantibꝰ: Cur nõ homini
bus / mee legis inſtinctus primũ inſitus /
ſufficit. vt multiplicetꝰ et creſcat et repleat
terram: ¶ Sophia. Cur non ita queris
rationẽ. Quare deus omnia ſubiecit ſub
pedibꝰ hominis. oues ꝛ boues vniuerſas
inſuꝑ et pecoꝛa campi. volucres celi et pi/
ſces maris. et nõ cuiuis animantiũ cetero
rum. ſi parem eſtimas legem vtroꝛumqꝫ:
Sed plane datum eſt et inſitum homini/
bus liberum arbitriũ / quo reliqua carent
omnia. Eſt autẽ liberum arbitrium / facul
tas rationis ꝛ voluntatis. quaſi liberum
de ratione iudicium. Hinc dominiũ acce
pit ſuper irrationabilia quelibet. quaſi ſer
uilia ſub libero. Hinc ſemetipſum per il/
lud liberum arbitriũ regere debet ſub quo
eſt appetitus ſuus ſenſualis vt domine/
tur illius. Hinc illa conſurgit aurea me/
diocritas / debita ſuis actibus. Hinc deui
ando per plus et minus debito / iure cul/
patur. Tu vero natura per te ſolã ſub deo

patre ſummo/regis ꝛ dirigis omnia/que
rationē hmōi nō habent ſibi cōiunctam.
A te deniq; plus aguntur q̄ȝ agant. nec in
ſuis motionib; crimē habent. ſicut nec ꝑ/
priá qua regant̄ ꝯiuncta̅ ꝓbtine̅t ratione̅.
Propt̄ea neq; caſtitas neq; ſobrietas ne/
q; generaliter virtus aliqua moralis. repi
untur in brutis. niſi forte per metaphori/
cam locutione̅. vt turtur caſta. caſtus ele/
phas. canis prudens. leo fortis. manſueta
colu̅ba nominant̄. Et ex oppoſito ꝑ ſimi
litudine̅ vicioꝝ. ſupbus equus. aſtuta vul
pes. vorax lupus. ſus luxurioſa. ¶ Natu/
ra Animaduerto que dicis. nec a meis ſu̅t
aliena principijs Jam inſup velut a lon/
ginquo quid moliris odoro. ¶ Sophia
Itaq; molior oſte̅dere q; caſtitas ꝑpetua/
no̅ tibi ſemꝑ eſt aduerſa. ¶ Natura Imo
certe iuxta deductione̅ tuam ꝛ deſcriptio/
nem/nulla mihi caſtitas ſicut nec virt᷒ ali
N qua moralis exiſtima̅da e̅ ꝯtraria. ¶ So
phia Recte ſentis ꝛ co̅cludis Unde ſum/
murmuras ergo ſi ſint eunuchi qui ſe ca/
ſtrauerunt ꝑpter regnu̅ dei? ¶ Natura Nu̅
quid non iure co̅queror de talib; qui ſe to
tos ꝛ pro ſemꝑ/ab officio generationis ab
dicant? None peccant in extremoꝝ altero
qui tan̄q; agreſtes vel inſenſibiles/ omni
dant operationi veneree repudiu̅? nonne
ſubiectu̅ ꝓpriu̅ ſpecieq; deſtruunt. ¶ So/
phia Quid ſi pala̅ ex co̅ceſſis tuis mo̅ſtra
uero tale aliquid fieri poſſe multis caſib;
cum tuis legib; ꝛ virtute? Quid ſi videas
equos ad libidine̅ proniſſimos/ ex equa/
rum vſu debilitari. quib; abſtinentia tota
lis/dat ſicut ꝛ multis alijs/robur et incre/
mentu̅ vſq; in ſenectaȝ et ſeniu̅? Adeo vis
eſtimatiua circa venerea fantaſiam q̄ȝ ab/
ſtinentia magis ledit. Sed quere̅da ſunt
rurſus aliqua: quatenus efficiatur proceſ
ſus lucidior. Conceďis abſq; ſcrupulo q;
opus generationis non eſt paſſim ab ho/
minib; exerce̅du̅ niſi qua̅do oportet ꝛ vbi
oportet. ꝛ de reliquis ita circu̅ſtantijs?
Natura Concedo. ¶ Sophia Des igi/
tur oportet regulas ad iſtaru̅ cognitioneȝ
circu̅ſtantiaru̅/quales tui diſcipuli (areſto
teles potiſſime) tradideru̅t. Etſi nullus eo
rum ad ſuprema̅ pura̅ ꝛ liquida̅ conſpexe/
rit veritateȝ. quia tuo lumine no̅ meo (qꝺ
ſupnaturale eſt) ſuu̅ exercebant mentis in
tuitu̅. Propterea diuerſas in ſectas ꝛ ſciſ/
mata/partiti ſunt. quaru̅ multas/tuus co

arguit areſtoteles. Ut q; mulieru̅ debebat
eſſe co̅munitas in vſu: more brutoru̅ quo
runda̅ animaliu̅. Neq; eni̅ ſunt omnia ta/
lis intempate co̅ditionis. ſed ſociali quo/
dam indiuiduali q; vinculo mas ꝛ femel/
la co̅iungu̅tur. ſicut in auib; plurimis cer
nere eſt. Dicebant alij debere paſſim ho/
mines cum feminis in publico miſceri ve
lut canes Inde cinici id eſt canini dicti re
feruntur. Laudaueru̅t alij co̅iugium. ſed
hoc pacto ne plures eſſent vni᷒. aut q; co̅/
cubinatus no̅ inde tolleret̄ quaſi culpabi
lis. q̄ȝuis honoris legitimi minus habe̅s
Addideru̅t no̅nulli fornicatione̅ ſoluti cu̅
ſoluta no̅ eſſe peccatu̅. imo crudeliter agi
queſti ſunt co̅tra genus humanu̅/ ſi no̅ li/
ceret vti libere/ꝓprio corꝑe/ſine cuiuſpiaȝ
iniuria/querendo voluptatem. Sileo de
barbaris nationib; recto rationis iudicio
carentib;. vel ꝓpter indiſpoſitione̅ corꝑis
vt cernimus in naturaliter fatuis. vel ob
ꝑuerſione̅ co̅ſuetudinis. No̅ loquar de be
ſtialibus. non de mela̅colicoꝝ mille ſpecie
bus/ in ſubuerſione recti iudicij. Deniq;
nolo totam hic ꝛ nunc materia̅ (que latiſſi
ma eſt) de caſtitate proſequi. Satis mihi
fuerit centru̅ illud attigere. circa quod no/
ſtra ꝑ̄ſens collocutio verſat̄ et voluit̄. Do̅
vt fiat co̅pendioſius. co̅ueniamus precor
in aliqua poſitione vel certiſſima vel ꝓba
biliore. Alioquin vagari ꝑ omnia ſatage̅
tibus/nuſq; finis. ¶ Natura Conuenia
mus aſſentio. memor ſponſionis mee pri/
oris/diſcipulam me docilem/non proter/
uam eſſe velle. ¶ Sophia Modeſte fa/ D
cis. Coartetur idcirco ſermo noſter ad il/
los et pro illis inter quos eſt hic ꝛ nu̅c no
ſtra conuerſatio. ad chriſtianos loquor. q̄
nullo pacto damnant coniugia legitima/
ſed honorant ꝛ colunt. tradentes pro rela
tione partis generatiue/ circu̅ſtantias ſex
debitas q; concubitus ille tibi nature con
ſonus/conceſſus inſuper imo iuſſus eſt a
ſummo patre noſtro deo qui ſit inter illas
perſonas quas ipſe coniu̅xit exemplo pri
morum parentu̅. dans mulierem in adiu/
torium viri/ vt relinqueret patrem et ma/
trem. et adhereret vxori ſue. Itaq; ia̅ ſunt
duo in carne vna ad opus co̅mune filio/
rum. vt creſcant ꝛ multiplice̅tur ꝛ reple̅at
terram. ¶ Natura Etſi ſint plurime nato̅
nes/neſcientes vel non admittentes rela/
tionem huiuſmodi ſic artata̅. nihilomin᷒

terminis his concludi non recuſo. qꝛ mul/
tiplicationē generis humani non adnul/
lāt. videntꝰ potiꝰ honeſtare ipam/ per ſacra
cōiugij federa caſtitatē. ¶ Sophia Ho/
neſtant certe/ ꝓpagatōnē q̄ꝫ filioꝝ reddunt
eis vtiliorē/ q̄ꝫ vagus incertuſq̄ꝫ concubi/
tus. Qua in re ſtatim colligo/ non tibi di/
ſplicibileꝫ eſſe caſtitatē/ coniugij limitibꝫ
aſtrictam. eo q̄ fecunda eſt huiuſmodi ca/
ſtitas/ generans qn̄ oportet et vbi. cum ce
teris circūſtātijs. ¶ Natura Nullo pacto
diſplicet. Sꝫ qualis me moleſtat caſtitas
intelligis. videlicꝫ/ q̄ ſe totam eunuchiſat
et caſtrat. que valefacit omni cōcubitui/ q̄
ſine/ prolificat nullus. Talis eſt caſtitas
illa/ quā nominant virginitatē. Hec/ ꝑpe
tuam carnis integritatem/ omnis expertē
actus coniugalis/ ſemꝑ retinere gloriatur
Alteram dicunt vidualem/ differenteꝫ in
hoc a virginitate/ qꝛ iaꝫ experta venereos
actus vel in coniugio licite. vel illaudabi/
liter extra cōiugium/ nihilominus habet
hoc cum virginitate cōmune/ nunq̄ꝫ gene
rationi filioꝝ intēdere velle. ¶ Sophia
Diſtinxiſti ſubtiliter triplex genus caſtita
tis moralis. cōiugalis ſcꝫ virginalis atq̄ꝫ
vidualis. extenſo nomine qualiter expreſ/
ſiſti vidualeꝫ accipiens. Nobiſcū vero con
uenis de caſtitate ꝯiugali. nondum de vir
ginali et viduali mecum ſentis. Et hoc ſu
pereſt vt probemus. hic axis eſt. hic cardo
pſentis diſcordie. ¶ Natura Sic eſſe con
cedo. ¶ Sophia Teneamus que p̄miſſa
ſunt omnia/ protinus in cōcordiam veni
emꝰ. ¶ Natura Tenebūt. ¶ Soph. Si
dedero tibi caſus plurimos et apud mul/
tos homines/ quibus non potuerunt ipi
cōiugalibus vti cōmertijs vel de facto vel
de iure toto tꝑe vite ſue. cōſequēs eſt vt ca
ſtitas in eis ꝑpetue cōtinentie a generatio
ne filioꝝ ꝑmaneat. ¶ Natura Cōſeq̄ns ē
P ¶ Sophia Atuero facilis ē antecedētis
deductio tribꝫ modis in generali Unus ē
facti. alius iuris. et tercius electō cōditōis
melioris. Et quidē hūc terciū modū/ ſepa
tim poſt tractabimus. nunc de duobꝫ pri/
mis pauca de tot exēpla tangemꝰ. Quis
impedimenta facti negauerit/ que ſe corā
aſſidue ponūt. vt corꝑalis caſtratio. vt in/
ualitudo et naturalis frigiditas. ꝛ incarce
ratio perpetua. vt defectus apte mulieris.
Sic viceuerſa de femineis obſtaculis. ¶
Natura Nunq̄ꝫ iſtos negauerim caſus/
quos nobis oculus indicat. Sꝫ quid no
bis de neceſſitate/ cum loquimur de virtu
te. ¶ Sophia Multū per omnē moduꝫ.
quādo fortis ꝛ ſolers animus facit de ipſa
neceſſitate virtutē. quādo detrimentū ver
tit in meritū. Rurſus vbi defuerit aliquā/
do neceſſitas huiuſmodi naturalis que fa
cti dicitur/ concurrere poteſt altera que iu/
ris eſt. quādo de iure nō de facto negatur
omnis ab homine mare vel femella/ con/
iugalis aſſociatio. ac perinde prolificatio
Exemplū in ſeruis empticijs quos nube/
re domini vetant. Exemplum de pauꝑibꝫ
et egenis/ non habentibꝫ vnde tolerarent
onera cōiugij vel prolem cōuenienter edu
carent. Exemplū de leproſis/ pie nolenti/
bus progeniem ſimiliter eis inficiendam
gignere. Exemplū de fedis ꝛ turpibus/ tā
viſu q̄ꝫ victu nō ſatis tolerabiliter in ma/
trimonio cōuicturis. Exemplū de viduis
et viris et femineis/ habentibꝫ pueros iaꝫ
vix educabiles ab eis. quibꝫ beniuolentia
prouidenti/ nolūt ſuꝑinducere copulā no
uercalem. Quidni caſibus omnibꝫ iſtis ꝛ
ſimilibꝫ/ eligatur caſtitas ꝑpetua ſeu vir/
ginalis ſeu vidualis? Quanq̄ꝫ mala que
premunt/ hanc inducāt. nihilominus iō
voluntaria dici poteſt atq̄ꝫ moraliter lau/
dabilis. quia voluntas inducta voluntas
eſt. quēadmodū tuus oſtendit ariſtoteles
de proijciente merces in mare ne pereat.
Poſtremo ſi paſſim caſus inueniūtur in
omni ſexu etate gradu/ quibꝰ pōt imo de/
bet vacatio fieri ab actu generationis ad
tempus/ nunc magnum nunc maius quā
doq̄ꝫ maximum/ cur non poterit hoc con/
cedi cadere poſſe per totum tempus vite?
Habes igitur demonſtratam tibi quam
preaſſumpſimus propoſitioneꝫ/ q̄ lauda/
bilis ſepe eſt ex circunſtantijs caſtitas ſeu
virginalis ſeu vidualis generationi nūq̄ꝫ
vacans. ¶ Natura Negare non valeo. ni
ſi memet in preconceſſis negauero. Uerū
tamen mea non tollitur exinde querela ſu
per illis quos a talibus impedimentis li/
beros (qualia nominaſti) volūtas (neſcio
que) ſpontanea (niſi potius obſtinata vel
agreſtis vel innaturalis dicenda eſt) remo
uet ab actu procreationis liberoruꝫ. Hoc
eſt cur de tuis eccleſiaſticis ſtomachabar/
ob niceni cuiuſdam conſtitutiones conci
lij de perpetuo taliuꝫ celibatu. ¶ Soph.
Senſeram. volui tū vti circūlocutōnibꝫ

Ante dictis ad introductionem ſequen/
tium. Subiungetur inſuper ratiocinatō
de caſtitate heroica poſt moralem priusq̄
de diuinali quā adeo grauem cenſes. ver/
bum fiat Beniuolam te dederis et atten/
tam et docilem. ¶ Natura Laudabis vi/
dens.

Tertius actus principalis. Sophia.

Recorderis oportet eorum que
prior actio concluſit de fine cō
ditionis humane. ¶ Natura.
Nimirum ille eſt contemplatio
prime cauſe ſcd̄m deductionem Areſtote/
lis mei: q̄uis de felicitate politica et yco/
nomica quedam alia ſed non aduerſa tra/
diderit/reponens eam in tranquillo con/
uictu ciuium per ſe ſufficienti. ꝛ in diſpo/
ſitione bona domus. ¶ Sophia Loqua
mur interim ꝺ felicitate monaſtica ſeu ſpe
culatiua hominis vt homo eſt. ad quam
practica / ſeu politica vel iconomica tan/
dem habet ordinari. ¶ Natura Age pro/
ut vis. etſi cur ita facias/ non ſatis agno/
ſco. ¶ Sophia Agnoſces. nam interro/
go te ſi felicitas hominis(qua nihil ei me
lius. nihil optabilius nihil honeſtius vti
lius delectabilius eſt)adquiritur ſepe me/
lius per caſtitatem heroicam/q̄ per copu/
lam coniugalem/ caſtitas talis erit prefe/
renda ſeu amplectenda. Jam enim dictuꝫ
eſt/ꝙ ſcd̄m exigentiā finis/media ſunt ac/
cipienda. que nullam prorſus habent bo/
nitatem/ſi non ex fine. quēadmoduin ve/
ritas concluſionuꝫ in ſpeculabilibus/ de/
pendet ex primis principijs. Eſt enim fi/
nis/principium primum in practicis.
Natura Vellem exponeres quid per no
men heroice caſtitatis intelligis. ne pro/
ceſſus forte fallat. ignoro ¶ Sophia Re/
cte cupis ꝛ iam paulo ante reliqueram in/
ſinuādum/ quo pacto caſtitas nedum de
facto vel de iure poterat iugiter amplecti.
per non paucos. ſed ꝙ hoc fieret ſeu fieri
perſuaderet/conditionis electio melioris
Et hic ſtamus/penſandā dicentes heroi/
cam caſtitatem. ex duobus maxime. primi
tus ex fine felicitatis. dehinc ex electione
continētie virginalis ſeu vidualis ad ſem
per ꝛ pro ſemper. propter adeptionem fa/
ciliorem huius finis. poſſem dictis et ex/
emplis cultorum tuorum/ deducere. Ni/
hil credo plus obeſſe veritati vel adquirē
de vel ſpeculande(potiſſimum de cauſis
altiſſimis)q̄ voluptatem veneream/q̄ cō
tractum illum corporū ſine quo vxor cum
liberis haberi non poteſt. vbi ſorbetur et
abſorbetur rationis iudicium. vbi nihil
virile. nihil altum/nihil celeſte/mens que
tali ſe dederit paſſioni / ſinitur meditari.
Quid igitur ſi ſenſerit adoleſcens/vel tuo
vel diuino munere vel alterius ꝯmonitio
ne / perpetuam huius furoris carentiam
conferre plurimum felicitati capeſcende/
ad quam conditus eſt homo. Nonne po/
terit conſulto velle iugiter continere/ mor
tificando tyrānicam huius moribūdi cor
poris rabiem. ne reuocet aut retrahat aut
deturbet / ad alta tendentem? ¶ Natura.
Ecce in modico ſuades continentiam ſi/
cut et felicitatem omnes homines debere
complecti. Sic perinde qualis poterit ſu
perſtes eſſe poſteritas? ¶ Sophia Non
hec formidaueris. quia ſicut non omniuꝫ
eſt heroicos eſſe id eſt diuinos/et ſuper cō
munem hominū conditionem eleuatos/
ita nec taliter caſtos exiſtere Propterea di
cit magiſter noſter et dominus. Qui po/
teſt capere capiat. Nō eſt omittenda laus
libertatis/non liberalium collaudatio ſtu
diorum/formidando ne ſerui remaneant
nulli/ne preterea mechanicis nemo dedi/
tus inueniatur exercitijs. Rara ſunt excel/
ſa omnia. ſemper quoq̄ vilium aut medio
crium/maior erit numerus. ſuaſione opti
morum non extante. ¶ Natura. Atuero
difficilis. ne dicam impoſſibilis eſt hec he
roica vel horrida caſtitas. ¶ Soph. Dif
ficilis eſt fateor. ſed tendit ad ardua vir/
tus. Difficilis. ſed apud plurimos adole/
ſcentes et adoleſcentulas/inuenta eſt. De
niq̄ non ego ſola cum meis/ſed tui/virtu
tem heroicam poſuerunt. quaſi ſupra hō/
minem. ſicut in ſolitarijs bene compoſi/
tis. ſicut econtrario deprimit ſub homine
incompoſita ſolitudo. Solitarius quip/
pe/vel deus vel beſtia: ¶ Natura Recolo
dicta meorum. Sed moderatus venereo
rum vſus/quin aptus ſit ad virtutis ꝛ cō
ſequenter felicitatis adeptionem/non pa/
lam cognoſco. Nec intemperatum laudo
ſed nec prorſus nullum approbare valeo
propter diuinam ſui ſimilis generationē:
immo et propter vrgentem mei iuris ne/
ceſſitatem. Et quidem propterea. ſeparo

ſemen a ſuperfluo tertie digeſtionis. ego debitis in vaſis illud condo. ego meatus ei conuenientes adapto. Deniqꝫ mulcebrem indidi deſiderabilemqꝫ ſupra modum delectationem. que continue ſtimulat. queſſi nõ effluendo ſedetur ledit ⁊ moleſtat. aut aliquando mortificat. Hic eſt omnium cõmunis amor. vincens omnia de quo virgilius noſter. Omne adeo genus in terris hominumqꝫ ferarum. Equorumqꝫ genus pecudes picteqꝫ volucres. In furias ferrumqꝫ ruunt amor omnibꝫ vnus. ¶ Sophia. Declaraueris ⁊ aggrauaueris quãtũlibet volueris. nunqꝫ obtinebis/ vt impoſſibilis heroica caſtitas iure putetur apud homines ſtrennue volũtatis quos equus amauit. non falſus iupiter. ſed deus verus. et quos ardens euexit ad ethera virtus. quam virtutem/ mei gratiam dicunt atqꝫ charitatem. Faſſus eſt quippe meorum vnus. vt ſciui inquit quia non poſſum aliter eſſe continens niſi deus det. et hoc ipſum erat ſapientia/ ſcire cuius eſſet hoc donum/ adij dominum. ¶ Natura Quid mihi nunc de miraculis que ſolis innitor legibus meis? ¶ Sophia. Neqꝫ ſane leges tue diuinum ſecludunt auxilium. ſine quo iuxta platonis tui verbum/ nullum rite fundatur exordium. Nihilominus agam tecum proximius. dicam vnde fortaſſis tu ſtupeas tuiqꝫ mirentur. ¶ Natura Expecto. ¶ Soph. Facilius eſt apud hominem qui bona voluntate zelat caſtitatem/ illam perpetuam ꝙ interpolatã ſine vicio cuſtodire. ¶ Natura Pape quid ais? ¶ Sophia Id qđ audis Quod vt melius accipias/ conſtituo duos homines/ vnum vxoratum. alium celibem. continebit dico celebs facilius ab omni voluptatis illicite ſenſu deliberato vel experientia. ꝙ vxoratus vtetur moderate/ ſine quauis impudicicie maculantis culpa. ¶ Natura Vellem certis id approbationibꝫ confirmares. ¶ Soph. Sumuntur rationes ex conſideratione ſextuplici. ex allicientis ablatione. ex febrili ſimilitudie. ex pruritus curatione. ex humoris deſiccatione. ex iocunda conſuefactione. ex virtutum aſſociatione. ¶ Natura Nolo moreris ꝑ ſingula. ſed te ad pauca reſolue. ¶ Sophia Fiet. ¶ Difficultas continendi/ cauſatur ex imaginatiua virtute/ preſentante obiectum appetitui tanqꝫ delectabile. vel directe quia mulcet. vel indirecte. quia triſticias ſtimulantes aufert. Cuius rei ſignum eſt. ꝙ imaginatione ceſſante ſuper venereis actibus/ ceſſat ⁊ eorum concupiſcentia vel appetitus Perſpicuum fit hoc in irrationalibus q̄n tuncũqꝫ pronis ad luxuriam. ſicut in eqs tauris ⁊ canibus. Hoc expreſſit virgilius tuus in georgicis de cuſtodia equorum. docens eos ſeꝑatim ab equabus alendos eſſe. et cauſam reddit cum experientia dicens. Carpit enim vires paulatim vritqꝫ videndo femina. ¶ Natura Negari non poteſt ſenſu repugnante. ¶ Sophia. Ceterũ cauſatur imaginatio vel actuatur ex duobus. Unum eſt obiectum exteriꝰ placibile. ꝑceptum viſu tactu vel auditu vel etiam olfactu. Hinc naſo Fortis equus/ viſu ſemper adhinnit eque. Hinc magorum vnus apud athenas adeptus eſt modico naſi adiumento vel odoramento regnum. ait valerius. quoniam equum ſuum ex memoria odoris eque/ mouit primus ad hinnitum. ¶ Alterum imaginationis excitatiuum. eſt humor ſeminalis querens exitum. Qui ſi negetur/ ſtimulat vt vrina ſuperabundans. vt vapor colericus et igneus. cauſatqꝫ pruriginem circa partes alias. nõ minus circa genitales calida ventoſitas prurit irritat et vrit. ¶ Natura Voluit hoc et ingeniauit ſummꝰ auctor meus. prouidens ne deſiderium propagationis per generationem ſui ſimilis/ langneſceret. Nam vt cõmeſtio ſaluat indiuiduum/ ſic ſpeciem/ carnalis commixtio. ¶ Sophia Voluit fateor. ſed ita voluit in hominibus/ vt motum huiuſmodi/ ratio ſibi data regeret. Quod et effeciſſet abſqꝫ omni difficultate rebellionis/ ſi non ſuo primitus creatori ratio rebellaſſet. ¶ Natura. Tranſcendit hec aſſertio/ limites meos de peccato tali. perge quo cepiſti. ¶ Sophia Nemo dubitauerit qui coniugatus habeat obiectum principaliter et iugiter alliciens. quod eſt vxor ſua/ plus ꝙ celebs habere cogatur. ¶ Natura Quis hoc negat? Sed preſto ſimile eſt remedium. per vſum conſortis legitimi. Sophia Preſto eſt. ſed an plus equo ſuccendat inflammet et ardeat/ inebriet et abducat/ viderint coniugati. Dicit enim ſatiricus. Quid enim venus ancia curat? Inguinis et capitis que ſit diſtãtia neſcit

Quot inde deus altiſſime/ quot intempā
tiarum fediſſimarū ⁊ inconceſſarum bul/
liant riui. quot flagicia. quot contumelie.
quas turpe nefaſqꝫ dicere/ ſepius erum/
pant/ tu noſti omnium cognitor occulto/
rum: Celebs interea rebus honeſtis intē
dens ac intentus nocteqꝫ dieqꝫ/ poterit a/
uertere tales quales iſti patiuntur inflam
mationes. ¶ Natura. Ceſſant he paſſio/
nes dum explentur. ¶ Sophia. Si ceſ/
ſauerint ad momentum. protinus acrio/
res irruunt. ¶ Quia libidinis vſus/ non
ſatiat ſꝫ irritat/ more febrilis ardoris. quē
potus nutrit. auget et inflammat. ¶ Sic
pruritus in corpore/ ſcalpendo dum mo/
ri videtur augetur. ¶ Sic fons lactis in
nutrice/ ſugendo continuatur. qui dimiſ/
ſus areſcit. in alios verſus humores ⁊ exi/
tus. ¶ Natura. Sic ingeniaui multis in
rebus et modis. Sentio deniqꝫ ſimilem
tibi de ſeminis humore argumentationē
ſumere velle. ¶ Sophia. Jure ſentis. ac
proinde cernis/ cauſas incontinentie pre
cipuas/ longius a celibe fieri qꝫ a coniuga
to. que ſunt obiectum alliciens exterius ⁊
ſemen interius ex abundantia ſtimulans
et exitum querens. quod in celibe per ſu/
dores aut aliter ſine quauis impudicicie
culpa defluit exit aut euaneſcit. ¶ Quid
ꝙ conſuetudo/ vim tuam habet o natura.
Propterea cicero tuus bene cōſulit Opti
ma inquit forma viuendi eligēda eſt. quā
iocundam reddit conſuetudo. Sunt qui
venereas voluptates etiam licenter exhi/
bitas/ aſpernarentur vt viles vt indignaſ
vt nauſeam ſpiritui dantes. quoniam gu/
ſtato ſpiritu deſipit omnis caro. ait grego
rius vnus meorum. Talis olim noſter au
guſtinus: qui prius ambroſij ſtatum bea/
tuꝫ predicabat/ niſi ꝙ celibatus ſuus one
roſus ſibi videbatur. At neſciebaꝫ inquit
quales quantaſqꝫ ſuauitates ſentiret ipe/
bene olentis caſtitatis. ſententia eſt ſi ver/
ba non teneo. ¶ His accedit virtutū alia
rum comes ipſis caſte viuentibus ſocie/
tas. que longe ſunt a ſolicitudine coniu/
gatorum/ curarum ceſſatio mordacium:
celeſtis conuerſatio. ſobrietas. frugalitas.
ſtudium liberum/ colloquens cum toto ſe
culo ſecum/ preſens ego ſophia in allocu/
tione tedij ſui. Rurſum habet ſuper ſe iu/
gum chriſti ſuaue et leue/ putreſcere faci/
ens iugum multiplex et ferreum mundi:

Non vlla ſibi parturientium faſtidia. non
educatio contumatium ſepe liberorum.
Poſtremo. locum iſtum/ multi mei et tui/
ſuper oneribus coniugij/ copioſiſſime ve/
hementerqꝫ proſecuti ſunt. precipue no/
ſter hieronymus. qui laudes nunc vidui/
tatis nunc virginitatis et aduerſum Jo/
uinianum nuptias equantem celibatui:
vbi quicquid ex hiſtorijs et ſententijs ve/
terum cum ſacris literis exhauriri poteſt/
induxit. Quo fit. vt repetitione noſtra (ꝗ/
niam habentur in promptu) non egeant:
nec te latent. ¶ Natura Mallem laterent
meqꝫ omneſqꝫ. preſertim in hoc ꝙ laudem
virginitatis/ in improperium reprobatio
nemqꝫ vertit nuptiarum. Nec defuerunt
qui tale quid ipſi: dum viueret oppone/
rent. ¶ Sophia. Oppoſuerunt. Sed re/
ſpondit coniugium ſanctum et nuptias
ſanctas eſſe. de quibus hic dicendū nō eſt
per ſingula. ¶ Natura Si talis eſſet om
nium celibum conditio/ qualem deſcripſi
ſti. Tolerabilem nubi nō nego fore quan
dam ipſorum multitudinem. dum plures
aliorum/ intenderent quantum ſufficeret
generationi filiorum. Atuero de mille vix
vnum talem inuenies Amplius. quia lau
deꝫ fundas heroice caſtitatis ex fine. quia
preparat ad contemplationem altiſſime
veritatis. quid de tot meis. de tot tuis ele/
uatiſſimis et doctiſſimis/ vſqꝫ ad prophe
tie ſpiritum viris. quos ſcimus vxores ha
buiſſe: ¶ Sophia. Non tollimus omnē
ab vxoratis cognitionem perſpicuam ve
ritatis/ illam ſpecialiter que lucet in ſpecu
latiuo intellectu. qualem tui vel ſolam cu/
rioſius inueſtigant. Amantes veritatem
magis vt lucentem. qꝫ vt redarguentem et
corrigentem mores peruerſos. quos non
ita deſerere curauerunt. Propterea tradi/
ti ſunt velut ingrati/ in reprobum ſenſum
et obſcuratum eſt inſipiens cor eorum et
in ſtultum finem deducti ſunt. Datur al/
tera cognitio non declaratiua vel ſpecula
tiua et illuſtratiua vt precedens. ſed in ex
perimento conſiſtens et affectu quam ne/
mo nouit niſi qui accipit. Et hec ſi datur
vxoratis. profecto fit dum vacant ab am/
plexibus. et rariſſime fit. quia nec tunc cō
fertur prophetie ſpiritus. neqꝫ ſuauiſſimus
odor ille/ ſapientiſſimaqꝫ iocunditas. quā
ego ſapientia confero ſcdm nomen meuꝫ/
quod plus ſumitur a ſapore qui eſt guſta

tio ſpiritus affectualis / q̄ a ſapere quod
reſpicit intellectum. Porro ſi pauci ſunt
celibes et electi et eleuati perfectiq;: mul/
to rariores ſunt. ceteris paribus. nuptijs
dati qui ſine contaminatione ſe cuſtodi/
ant. ¶ Natura. Foues meā aduerſus con
tinentes querimoniam. dum continendi
difficultatem cauſas. mecum quoq; ſen/
tis que dixi / vix vnum vel vnam de mille
reperiri. ¶ Sophia. Jmo verius debili/
to compeſcoq;. dum caſtitatem in celiba/
tu faciliorem trado. duz poſſibilem in om
ni etate ſecu gradu ordine (q̄uis diffici/
lem) multis ipſam predico. Alioquin pec
catum haberent. aut ad impoſſibile tene/
rentur. Uiderint qui non credunt. ſi om/
nibus in cōmune non vxoratis detrahūt
peruerſa temerariaq; diiudicatione proxi
morum etiam in matrimonio coniuncto/
rum. quos ⁊ quas eſſe conſtat frequenter
mutuo ſeparatos per tempus et per tempo/
ra ⁊ dimidium temporis. vel diſtantia lo/
corum. vel impedimento morborum. aut
religionis ſacramento. Quos ſi continere
dixeris eo tunc poſſe: cur non et celibes tā
to ſpacio ſaltem / poterunt idem. imo pro/
nius ex deductis. Eos vero ſi ſuſpicatus
fueris per incontinentiam ſuperari / dam/
nas omnes / teq; ipſam tuoſq; domeſticos
parentes et alienos. Jtaq; regrediendum
eſt ad hanc veritatem q̄ ſub rationis im/
perio / eſt ſenſualis appetitus. et carnalis
executio. difficultate vel inclinatione ni/
tente in contrarium non obſtante. Ad qđ
aſtruenduz / valet reſponſio ipocratis ſm
aliquos vel ſm alios ſocratis. quem dum
viſonomia inſpecta diceret viſonom⁹ cor/
ruptorem eſſe puerorum / diſcipulos vo/
lentes irruere in eum compeſcuit dicens.
Sum. ſed contineo. ¶ Natura. Mode/
ſte ciuiliterq; perſuades. Sed quid de mlt
titudine dicis vxorum: ¶ Sophia Nolo
putauerit aliquis multitudine vxorꝫ (duz
etiam legaliter multis fas eſſet vti) libidi/
nis ignem / furorem fomitem tyrannidem
excutere. ſed crebrius in malum augere.
Docet hoc ſpurciſſima ſaracenorum ſe/
cta / quos a fediſſimo a te q; natura dam/
nato maſculorum concubitu / pluralitas
vxorum non auertit. ſed inuertit peruer/
tit et ſubuertit. Quid inſuper de romanis
ſcripſerit apoſtolus noſter in epiſtole pri/
cipio. quid ipſi poete ſui cecinerunt. quid
hiſtorici narrauerunt / de muto hoc vicio/
cognitum eſt. Quo palam fit. venereum
furorem plus cedendo fugiendoq; vitari
quā vtendo. Habet proinde caſtitas he/
roica / deum / finem. querens expeditum a
mille ſolicitudinibus animuz. quibus ne
quaq; caret coniugiū. Fit proximior deo:
fit auxilij ſui capacior. Eam idcirco licet
decet / et expedit amplecti. ¶ Natura. Cur
non vtūtur corporali caſtratione / qui mē
talem eligunt ſeruare perpetuam: Tunc
itaq; / nec ipſi peccarent concupiſcendo fe
minas. nec eas in peccatum traherent. et a
ſuſpitionis macula de conſortio mulie/
rum / manerent immunes: ¶ Sophia:
Multum aliter ſenſit vnus de meis dicēs
q̄ concupiſcentia ſpadonis / deuirgina/
uit adoleſcentulam virginem. Apud co/
micum inſuper dicūtur amatores eſſe mu
lierum maximi. verum nihil poſſe. Adeo
verus eſt ſermo magiſtri noſtri: q̄ ex cor/
de procedunt adulteria fornicationesq;:
torpeat quāuis corpus. Ceterum. nefas
eſt auctoritate propria ſe caſtrando muti/
lare. ſicut et ſe occidere. precipue dum non
ſeruatur inde totum corpus ſed debilita/
tur alteratur viciatur / vnde conſequenter
anima paſſiones morbidas ſubit. ⁊ in mo
ribus tetras. Neq; in hoc Origenis mei
probatur exemplum vel zelus non ſcđm
ſcientiam caſtitatis / ſe carne caſtrantis. ¶
Natura. Quid agat igiť aduerſus ſtimu/
los carnis integer corpore / ſi talia patiun
tur mutilati: ¶ Sophia. Arbitrium in
eis liberum cum timore dei / configet car/
nes eorum. ſagittis gratie potentibus. cuz
carbonibus virtutum deſolatorijs. ſi que
rantur bona fide et toto corde / remedia fu
roris huius. que plurima ſunt. et precipu
um fuga inertis ocij. quod vidit qui ait.
Ocia ſi tollas / periere cupidinis arcus Aſ
ſit ſobrietas. familiaritas abſit. ¶ Natu/
ra. Certe. non meum eſt audire modo ge/
nerationem cohibentia. cuius eſt incenti/
ua procurare. Te transfer ad alia ſiqua ſu
perſunt. que poſt aliquātulam ſi vis pau/
ſationem / proſequere.

Sequitur quartus

actus principalis iſtius dyalogi apologe
tici Sophie ipſius ſcilicet et nature. tra/
ctans de caſtitate diuinali ⁊c.

x

Quartus act⁹ prin/cipalis.

Sophia.

Natis o natura ſoror pauſatũ
eſt? ¶ Natura Satis. ¶ So/
phia Terminemus ergo quod
ſupereſt. ¶ Natura Termine/
mus . expecto. ¶ Sophia Hactenus in
actione ſuperiori triplici / verſata eſt ora/
tio noſtra quaſi preparatoria pro quarto
hoc(qui et vltimus eſt)actu potiſſimũ in/
tentio.non ſupgreſſi ſunt termini capaci
tatis tue. Nunc in altiori ſupra nõ contra
te regione collroceris oportet. vbi de xp̃ia/
norũ moribꝫ ac ritibꝫ agendũ eſt. qui non
tua traditione ſed mea/per deum ⁊ ex deo/
ſupnaturali ſunt reuelatione ſuſcepti. ¶
Natura Hoc tanto mihi facilius erit/qn/
to cauſam vnã eſſe pſtantiſſimã optimã et
ſupremã nõ dubito. Eſt eni vox mea apd
omnes talem eſſe quã appellant deum. de
qua/poſt inquiſitionẽ ſolertiſſimã/dixiſſe
fertur areſtoteles meus. Inueni te cauſam
primã. fac me tibi placentẽ. Demum que
gens tam effera/que natio tam barbara/q̃
non aliqua religione teneat? At vero quiſ
et qualis ſit verus cultus/per reuelationẽ
ſpecialẽ aliter q̃ʒ ex creaturis meis accept⁹
fateor ſupra me eſt. nõ(vt bene dicis)con/
tra me eſt. ¶ Sophia Da te interim mi/
hi meeqꝫ fidei. credens vt intelligas vnicũ
xp̃iane religionis verũ eſſe cultum dei no/
ſtri. ¶ Natura Credo. quatenus ad intel
ligentiã docendoꝝ ꝑ te pateat via. ¶ So
phia Collocabim⁹ ergo principiũ docen/
dorum/vbi dictorũ finis fuit. Iſtã quip/
pe legem eſſe diuinitatis vt ſupremũ infe/
riorũ iungat principijs ſuperioꝝ/tradit il
le magnus olim tuus ariopagita dionyſi⁹
quẽ p̃dicatio cũ miraculis meũ fecit et ex/
tulit. ¶ Diximus dõ heroica caſtitate. quã
non aduerſam tibi nec impoſſibilem mõ/
ſtrauimus. ¶ Natura Monſtraſti confi/
teor. ¶ Sophia Coniũgitur huic in aſcẽ
ſu caſtitas diuinalis. ꝑut moralẽ heroica
ſibi ſternit caſtitatẽ. ¶ Natura Caſtitas
hec diuinalis qualis eſt ⁊ quid ſupaddit/
ediſſere? ¶ Sophia Rite petis. Et quidẽ
ex finis cõſideratione cognoſces. ¶ Nam
moralis caſtitas/habet proximum finem
ſe cõtinere ſm dictamen recte rationis per
te naturam/hominibus indite. ¶ Aſt he/
roica tendit altius/in primã cauſam ſe re/
uoluens et exaltans. ¶ Diuinalis vero fi
nem attingit eundẽ qui deus eſt. ſed emi/
nentiori modo. propter tria p̃cipue. Pri/
mo quia voto firmatur. Secũdo quia fi/
de ſpe caritateqꝫ/dedicatur xp̃o. qui ſimul
in vnum deus et homo eſt. domin⁹ et pro/
ximus. frater amicus et ſponſus. Tertio
quia ſacroſãctis myſterijs hec caſtitas ap
plicatur. Propter hec tria plurimum di/
ſtat hec caſtitas a caſtitate idolatrarum.
Fuerunt quippe virgines inter eos demo
nijs vt veſte et palladi et telluri non deo
ſacrate imo execrate. ſic et apud diaboli/
cos manicheos. ¶ Porro. moralis caſti/
tas eſt velut incipientium et purgando/
rum. Heroica velut perficiendorum et il/
luminandorum. Diuinalis tertia tanq̃ʒ
perfectorum in eterna beatitudine conſũ/
mandorum. Talis eſſe debet caſtitas ec/
cleſiaſticoruꝫ preſertim ſacerdotum ⁊ ma
xime prelatorum. ¶ Natura. Debet eſſe
dicis. ſʒ an ſit/tu videris. o ſophia. ¶ So y
phia. Nondum agimus de caſtis. ſed de
caſtitate. quam abſolute conſideratam/ꝑ/
ſonalis abuſus non ſordidat aut violat/
ſed effugat. quẽadmodum te naturam vi/
cia quantumlibet enormia qualia nomi/
nantur fieri contra te. nõ te polluũt. quin
digna iugi veneratione ſubſiſtas. ¶ Con
uenio te nunc igitur / an preſuppoſita fi/
de laudabilis tibi ſit huiuſmodi caſtitas
diuinalis. Quid differs? Quid muſitas?
Si caſtitatem heroicam/conuincit aper/
tiſſima ratio te laudandaʒ concedere. quo
pacto ſupereſſet aliqua dubietas de pre/
conio caſtitatis diuinalis qualis deſcri/
pta eſt/ vota deo. dicata criſto. dedita cul/
tui ſacro? ¶ Natura. Vincor veris. nec ef
fugium video. ſi non ad abuſus culpan/
dos querelam meam receperis. ¶ So/
phia. Abuſus ego non minus q̃ʒ tu cul/
po. criminor. abominor. damno. Verum
tamen dic quales reperis intolerabiles in
caſtitatem profeſſis exorbitationes. Sũt
quippe nonnulla q̃uis vicioſa. locis tem
poribuſqꝫ et perſonis/toleranda. Alioq̃n
tollantur omnia bona tam tua q̃ʒ mea ne
ceſſe eſt. Quoniam nulla ſunt/quibus nõ
contingat abuti. Cognoſcit deus figmen
tum humanum. ſcit homines circunda/
tos infirmitate: a ſummo vſqꝫ deorſum.
Ideo propiciabilis eſt ſuper malicia.

¶ Natura. ¶ Iure mihi tibiqꝫ diſplicibi
lis eſſe debet tanta multiplicatio indigno
rum. tanta frequẽtatio preuaricatõnis vo
torum. tanta contaminatio ſacrorũ. mea/
rũqꝫ legum horrenda peruerſio. maxime
cum videas ipſa/tot ſcelera/ flagicia/iniq
tates/peccata/delicta/abominatõnes/ꝗ̃s
vel nominare vel etiam cogitare/turpe eſt
in meum reuerti propaginis debite preiu
dicium. Hinc regiones vacue derelinquũ
tur abſqꝫ habitatore. Hinc cultus tuus
iſte xpianorum/pene deperditur/multipli
catis per generationẽ hoſtibus ſuis ethni
cis ⁊ ſaracenis. ¶ Subinde quid obeſſet
noue legi tue pluſqꝫ veteri ſimiliter tue. ſi
honeſtiſſimo matrimonij ſacramento/mi
niſtri religionis vterentur. Nũquid ſapiẽ
tior aut ſanctior ꝗ̃ olim effectus eſt deus.
Fuerit ipſe xpus virgo. fuerit natus de vir
gine. virginali deſponſata viro. fuerit pre
figuratus in virginitate hieremie ⁊ helie.
Suaſerit ipſe virginitatem paucis q̄ ca/
pere poſſent idoneis. Unde queſo prece/
ptum ortum eſt/ vt non ſolum iam ſit ca/
ſtitatis conſilium et hoc ſine delicto iuue
nilium perſonarũ et adoleſcentularũ imo
puerorum puellarũqꝫ ſub velo religionis
quorum quarũqꝫ mille furores aut ſimili
um eſſe dicit Oratius. Quid ꝺ prouectio
ribus. quos incontinẽtes fuiſſe prius/am
bigit nemo. nec forte poſterius continen/
tes ſperat vllus? Uincit indignitas rei/
meam certe conqueſtionẽ. que longe plus
operibus ſe loquitur. ſe clamat et prodit.
z ꝗ̃ meis poſſet vocibus/ niſi ſponte quis
obſurdeſcat. ¶ Sophia Si tam acerba
fers animoſitate facinora vouentiũ caſti/
tatem. Reſpice queſo reſpice trabes ingẽ/
tes defectuũ in oculis/atqꝫ colluuiones fe
diſſimas in omnibꝰ membris generatio/
ni vacantium. ¶ Sed quia non apte pro
bruꝫ probro diluitur. ad id reſpondeo qꝺ
queris amarius An ſapientior fuerit chri
ſtus filius in noua ꝗ̃ pater in veteri lege?
Eadem crede mihi/prorſus eadem fuit ſa
pientia que ad ꝑfectum ducit imꝑfectum
puericiã ad ꝑfectionis etatem. timoreꝫ ad
amorẽ ⁊ ſpiritus libertatem. ¶ Porro cur
non inſpicis in ſacerdotibꝰ veteris legis/
quãta ſuper alios ſanctitatis/quãta caſti/
tatis imponebat artatio? Uxorem nõ ni/
ſi virginẽ. non niſi ſemel ⁊ vnicam. non re
pudiatam. non ſordidã/fas erat accipere.

Uacabant ab vxorum quolibet amplexu
tempore vicis ſue/ſub mortis intermina/
tione. Si moriebatur vxor in adoleſcen/
tia/continẽdi neceſſitas incũbebat. ¶ Et
quoniã aſſidue noſtri ſacerdotes ſacris oc
cupantur myſterijs. quid diuinius/ ꝗ̃ vt
continua polleant caſtitate? Uacant legi
dei/quam ab eorũ populus ore requirit.
Hec autẽ lex ſicut imaculata eſt/immacu/
latum ſpeculatoreꝫ doctoreꝫqꝫ vult. ¶ Qꝺ
ſi grecorum xpianorũ opponitur coniugi
um. Fortaſſis ideo priuati ſunt illa qua ꝑ
didi fuerant legis peritia. et in varios iam
ſupra modum corruerunt errores/ diſſo/
nos romane vereqꝫ pietati. Quid ꝙ apud
eos vigent adhuc calogeri monachi celi/
bes ſub regula magni patris baſilij quos
fere ſolos de clero/ populus habet in pre/
cio? Huc accedat ꝙ miniſtri gratie reuela
te/fiunt per electionẽ/non hereditariaꝫ vt
olim ſucceſſionem. Debent inſuper libe/
riores ꝗ̃ olim/ a ſeculari ſeruitute viuere.
Debent rurſus in re familiari minus eſſe
ſoliciti. deditiqꝫ minus auaricie ſeu rapi/
ne/theſauriſare volenti pro filijs ⁊ filiabꝰ
inſtar iude. quinimo pro nepotulis. quos
vnus e pontificibus datos a demonio lo/
co filiorum/quos deus ſubtraxerat ab ec/
cleſiaſticis. querulus loquebatur. ¶ Attẽ
de queſo queadmodum hec tria/que ſunt
electio. libertas. vacatio. fundant rationa
bilitatem celibatus perpetui ſacerdotum.
Iuncto ꝙ nullus ad votuꝫ ſicut nec ad ſa
cerdotium cogitur. nullus ante diſcretio/
nis annos dum eſt arbiter ſui. nullus qui
non auxiliante dño ſine quo nihil facere
poſſumus votũ ſuũ poſſit implere. Tãtũ/
modo volũtas bona aſſit cũ gratia. nec ei
deſit vel obex ſit/arbitrium. Qꝺ ſi cadant
aliqui/preſto eſt per pñiaꝫ ſubleuator deꝰ
¶ Deniqꝫ o natura ne glorieris adeo ma ꝛ
gnificans multitudinem hominũ. quoni/
am melior eſt vnus timens deum/ꝗ̃ mille
filij impij Maxime ſi timor ſit coniũctus
anime continẽti. cuius non eſt condigna
ponderatio. que diligens mundiciaꝫ pro/
pter gratiam labiorum habet amicum re/
gem deum. Adde ꝙ virginitas implet ce/
lum/fecunditas carnalis/mundũ. ¶ De/
niqꝫ tuus Areſtoteles policias inſtitu/
ens/notauit moderatam debere eſſe pue/
rorum multitudinem. Quod a nõnullis
accipitur/ quaſi necandi ſint ſuperflui.

Quod practicaſſe grecos/ comicus aliqñ
inſinuat. Uerum rectius intelligatur/ vt
ſit hominũ pars/generationi nõ intenta/
vacans altioribꝫ. ¶ Soluitur ꝑ inde que
daꝫ tua oppoſitio de virginitate. ꝙ nõ me
diũ tenet ſed extremuꝫ. Tenet vtiqꝫ medi/
um quo ad nos. qm̄ obſtinet quãdo opꝫ
et quãtũ oportet. ⁊ vbi oportet. oĩm circũ/
ſtantiaꝝ qualitate penſata. ꝓut ſapiẽs iu/
dicabit. ¶ Quãobrem parce ire tue ſoror
natura. ſolerter aĩaduertẽs. ꝙ ꝑ celibatuꝫ/
ſalubriter ꝓuiſum eſt ſtatui eccleſiaſticoꝝ
de beneficijs viuentiũ. Quibꝫ ſi darentur
vxores/ ſi liberi naſcerent/ quis poſt eorũ
mortẽ ſuas paſceret vxores ⁊ filios? Non
ſucceſſor in beneficio: qꝺ ſibi vix ſufficit.
Nõ alius ſi nõ caſualiter. Et ita mẽdicita
te vileſcerẽt vel inedia fameqꝫ ꝑirẽt. Attẽ/
to ⁊ hoc ꝙ ſacerdotes multi/ſibi ſoli vix vi
uere ſatis habẽt. quid ſi familiã addideris
ſũptuoſaꝫ? ¶ Natura Parcã ire o ſophia.
Uis igit vt ſiccis oculis. duro corde. viſce
ribꝫ cõgelatis. ſine cõpaſſione. ſine pietate
ꝑtereã ſilentio. tuaꝝ mearũqꝫ ꝑuaricatio/
nes legũ mltiplicatas ſuꝑ numeꝝ. ¶ So
phia Nolo equidẽ. Sꝫ pari federe tu me/
cum ꝓuiſionẽ implores accõmodã. Na
tura Quem inueniã miſera cõſolatorem?
Quis tãtis feret opem malis? Cur creata
ſum videre tãta mala mee ſublimis creatu
re? Que nũc cladibꝫ ⁊ peſtilentijs infecta
depit. nunc bellis horridis attrita corruit.
nũc per nõ vſum vel abuſum virtutis ge/
neratiue/ꝓrſus naturaliſſime diuineqꝫ et
ꝑfecte/quaſi ſterilitate conſumit ⁊ areſcit?
¶ Sophia Deſuꝑ eſt ꝓuidus ſuꝑ omnia
deus/cõmunis mi hi tibiqꝫ pater creator ⁊
rector. Sperandũ de ſua miſericordia. cu
ius copie nõ eſt numerus. petendũ eſt eiꝰ
ſubſidiũ. querendũ. pulſandũ. ¶ Deniqꝫ
prĩcipes populoꝝ dum erũt cõgregati cũ
principe ſummo/vicario dei abrahaꝫ/cõ/
monẽdi erunt orandi cõteſtandi/ferre ꝑſi
dium rebus lapſis/ hominũ defectus refi
cere. deformata reformare. nominatim cir
ca tot propaginis obſtacula: non afferen/
tia deo gloriã. nõ eccleſiaſtice religioni de
corẽ. ꝓpter tria que tue miſcuiſti querimo/
nie. Quorum vnũ eſt. nimia vouentiũ ma
xime adoleſcentiũ/multiplicatio. Alteruꝫ
celeberrima votorum ſine fructu legitime
prolis/effractio. Tertiuꝫ cõtaminatio ſa/
crorum. tueqꝫ cõſtitutionis abominanda
ſubuerſio? ¶ Natura Cur non adijcis tol
lendum eſſe votum a ſacerdotio. cum non
ſit ei diuina ⁊ eſſentiali vel inſeparabili ſo
cietate connexum. quicquid ſit de mona/
chis? ¶ Sophia Q. quaſi ſtet in non vo
uendo tota reformatio. quaſi non peccent
vxorati. Sed nec refert magnopere/ſi vo
tum nequaqꝫ ſit annexũ eſſentialiter ſacer
dotio/poſtqꝫ ita cõiunctum ſibi eſt. vt om
nis illud ſuſcipiens / nedum voueat. ſed
votum etiam ſolẽniſet. matrimoniũ diri/
mens iam contractũ/non minus qꝫ in mo
nachis. Sed nec plus habet diſpenſabi/
litatis vnum qꝫ alterum. niſi ꝙ facta mo/
nacho diſpenſatione/ deſinit eſſe mona/
chus. quoniã ſtatus importat tria vota ꝺ
ſui ratione. Sacerdoti vero cõceſſa diſpẽ
ſatione voti/ſacerdos tamen manet. ¶ At
vero hic non verſatur reformatio princi/
palis. ſed per alia media. qualia nũc et hic
aperire/ non eſt conſilium. ¶ Hoc dici/
mus. ꝙ de duobus malis/minus eſt incõ
tinentes tolerare ſacerdotes/qꝫ nullos ha
bere. Sicut abutimur bonis dei: ſic vti/
tur ipſe malis noſtris ad electorum ſalu/
tem. nominatim in ſacramentorum mini
ſtratione. quod olim figuratum eſt in pa/
ſtu helye per coruos. in quibus peccato/
rum nigredo figuratur. ¶ Non expectet
aliquis ꝙ area dominice miniſtrationis/
tanta poſſit ſolicitatõe purgari/quin plu/
res ſint palee vicioſorũ vt luxurioſorũ. in/
ter quos latent ⁊ fouentur tanqꝫ grana pu
riſſima/cultores caſtitatis. ¶ Quis ſcit ſi
plures nunc eccleſiaſtici cuſtodiant in ce/
libatu caſtitatem illibatam/qꝫ ſi iuncti cõ
iugio/ maritalem integre conſeruaſſent?
¶ Quis neſciat in multis et de multis de
ſiderabilibus/facilius eſſe totaliter abſti/
nere qꝫ vſum moderari? Uidit hoc epicu/
rus aſſertor voluptatis. qui teſte ſeneca di
cit. Uis diues fieri. Non diuitijs adijcien
dum ſed cupiditatibus detrahendũ. Si/
militer in omnibus eiuſmodi. Uis volu/
ptuoſe viuere/ non voluptatibus adijciẽ/
dum ſed cupiditatibus ⁊ concupiſcentijs
detrahendum. adeo vel diuitem vel volu/
ptuoſum fieri non in exterioribus ſitum
eſt ſed intra nos. ¶ Quid ꝙ non huma/
na ꝑſumptione regit eccleſia ſed ſpũſſan/
cti directione ꝓut omnia tempꝰ hñt? Fuit
eccleſia primitus ſine dotatione tempali/
um. qualiter poſtmodũ per Siluestrum

et alios ſanctiſſimos/ ſpūſſanct⁹ large de/
dit. Sic aliquādo ꝑ coniugatos regebaꝛ
eccl'ia: vt in antiqua lege. nūc ꝑ celibes in
noua. ¶ Concludim⁹ tandē nos interea
cōtentos eſſe debere remedioꝝ poſtulatio
ne. qualia qualiterqꝫ tetigim⁹. vt tranquil
le concorditerqꝫ maneamus ſororio nexu
iuncte/ natura cum ſophia. Natura: fiat
precor ita. ¶ Finit.

Carmen cōtra pulcritudinē corporis quomodo ſepe ē occaſio ruine in anima.

Pulcer alexi. decor tuus vrget
Glorius vt tibi ſis: Tamen audi.
Te ſpecioſa ligant velut auri
Uincula. retibus et nimis artis
Stringeris/ implicitus magis/ ex quo
Roboris eſt vegeti caro candens/
Paſſio liberior viget omnis.
Subiuga fit ratio. iacet excors.
Te fleo. nam tua ſors miſerāda. ¶ Finit.

a

Opuſculū eiuſdez contra impugnātes ordinē Carthuſieñ. quomō pauca in eis reperianꝛ miracula. quaſi exinde viliores cenſendi ſunt.

Miracula cōmuniter fiunt ad
probandā ſanctitatē illi⁹ qui
ea facit/ de qua dubitaꝛ. Uel
fiunt ad cōfirmandā ꝛ cōuin
cendam infidelitatē alicuius
vel aliquoꝝ. Ubi autē per ſcripturam ſa/
cram vel euidentiaꝫ/ conſtat de ſanctitate
talis perſone/ raro fiunt ꝑ illum miracula
quia iam habet aliquod genus probatio/
nis ſue ſanctitatis. ¶ Sic et iuriſte dicūt
ꝙ vbi vno modo legitime conſtat de intē
tione partis/ non requiritur vel exigitur.
imo eſſet ſupfluū aliud genus ꝓbationis
ca. i. extra de probati. ¶ Et ideo martyres
de quoꝛuꝫ ſanctitate nullus dubitat/ raro
fecerunt miracula reſpectu alioꝛū. ſpecia/
liter in vita. Confeſſores vero plura. in vi
ta et in morte. ¶ Ex quo dubio antiquit⁹
confeſſores vſqꝫ ad Silueſtrum papam
publice non colebantur vt ſancti. nec ali/
quis in canone miſſe eſt poſitus. cum ta/
men virgines. immo ꝛ corrupte mulieres
ſed tamen martyres/ ibi ſint poſite. ſicut ꝑ
petua et felicitas. ¶ Inter ipſos confeſſo/
res ſanctos/ hec fuit differentia. ¶ Nam
qui ſcripſerunt multa ad fidei illumina/
tionem/ et magna ſcientia et doctrina pol
lebant/ pauciora aut quaſi nulla fecerunt
miracula. precipue in vita. quia habebāt
probationē ſanctitatis/ in eminentia do/
ctrine. Sic auguſtin⁹ gregori⁹ et ſimiles:
Unde cum in canoniſatione ſancti Tho
me de aquino opponereꝛ/ ꝙ nō fecerat mi
racula in vita/ vel non multa. dictum fuit
per papam/ nō eſſe curandū. Nam tot mi
racula fecit quot queſtiones determina/
uit. ¶ Alia quoqꝫ inter confeſſores diffe/
rentia fuit. Nam aliqui vixerunt in here/
mo in aſperitate vite pſeuerātes in pugna
contra vitia ꝛ temptationes. elongati a cō
uerſatione hominuꝫ vſqꝫ ad mortem. Hi
quia oderunt patrē et matrē. poſſeſſiones
ꝛc. et ſecuti ſunt xp̄m. portantes crucem ꝑ
abnegationē ſui et ſuorum iuxta euange/
lium/ ſufficit eis pro ſanctitatis teſtimo/
nio verbū xp̄i. Sic ꝛ paulus primus he/
remita (reſpectu cuius Anthonius clama
uit ſe ſolū monachi gerere nomen) nulluꝫ
legitur feciſſe miraculū. Coruus autē por
tabat ſibi quotidie panem ꝑ diuinā diſpē
ſationem. ſicut ꝛ Helie. ¶ Et ne in tam la B
ta materia diu immorer. tam martyres qꝫ
confeſſores. viri ꝛ mulieres/ fecerunt et fa
ciunt miracula/ multas ob cauſas. vt ſcili
cet predicatio eorū et nomen Jhū xp̄i in
quo tm̄ eſt ſalus/ efficax probaretur. Sic
petrus claudū et per illū octo milia iudeo
rum ſanauit. illos in anima. iſtos in cor/
pore ꝛ anima. Sic ꝛ ceteri apl'i nō ad oſ̄/
ſionem ſue ſanctitatis. ſed ad exaltationē
nominis xp̄i. ¶ Aliquādo ne predicatio
propter miniſtros contēnatur. eo ꝙ inter
homines cōmuniter viuunt. ſanctitatiſqꝫ
alia teſtimonia nō habent/ ex doctrinarū
excellentia. ſicut Nicolaus. martinus. cete
riqꝫ paſtores ſancti. in populo conuerſan
tes. ¶ Aliquādo ad cōfirmationē xp̄iano
rum nōdum plene in fide fixoꝝ. quia de fa
cili abſcederēt. vel ſaltem in fide errarent:
¶ Aliquādo in certis mundi partib⁹ ma/
ioꝛa ꝛ plura fiebant miracula. Tum ꝓpter
loci vel hominū qualitatē. q: ceteris paga
nis et infidelib⁹ erant ꝓpinqui. ꝛ ſic ꝑ cōſe
quens difficili⁹ inducēdi ad fidem ꝛ pro/
cliuiores ad receſſuꝫ. aut q: ex paganis ꝓ/
pagati ꝛ ſic paternas ꝯſuetudines difficil
lime reliquiſſent/ niſi crebris ſignis robo/
rati eſſent. vel ꝓpter coꝛuꝫ ſtoliditatē et ru/
ditatem. tam in morib⁹ qꝫ ingenijs ac ſen/